

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«МОВА І СВІТ: ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА»

Сєвєродонєцьк, 2020

УДК 80+81'25](06)

Збірка матеріалів III Всеукраїнської студентської науково-практичної Інтернет-конференції «Мова і світ: проблеми філології та перекладознавства»: зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля / Уклад. Ігошев К. М. – Сєверодонецьк.: Вид-во Східноукр. нац. ун-ту ім. Володимира Даля, 2020. – 75 с. – Бібліограф. у кінці ст.

ДО ЗБІРКИ УВІЙШЛИ МАТЕРІАЛИ III ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ «МОВА І СВІТ: ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА», ЩО ВІДБУЛАСЯ 17 КВІТНЯ 2020 РОКУ В СХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ НАЦІОНАЛЬНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМ. В. ДАЛЯ (М. СЄВЕРОДОНЕЦЬК)

ЗМІСТ

Секція 1. Актуальні питання іноземної філології

- Дорошенко М. О.* Граматичні особливості ірландського діалекту англійської мови 4
- Коваленко А. С.* Дискурс: аналіз досліджень у сучасній лінгвістиці 7
- Полчанов М. Д.* Лінгвостилістичні особливості промов сучасних політиків 12

Секція 2. Перспективи розвитку теорії та практики перекладу в Україні та світі

- Поджара Є. В.* Микола Лукаш – геній українського перекладу 18

Секція 3. Лінгвокультурні, соціокультурні та міжкультурні проблеми перекладу

- Ворон О. О.* Науковий текст у порівняльному аспекті (на матеріалі англійської та української мов) 23
- Зайкова В. А.* Соціокультурні та політичні умови, що впливали на український художній переклад у 20-30-ті роки ХХ століття 28
- Зраїб К. А.* Неперекладність англійського гумору: правда чи міф? 33
- Косогор Б. Т.* Загальний огляд міжкультурного компоненту комунікації та характерні для нього проблеми при перекладі 39

Секція 4: Практичні питання галузевого перекладу

- Дробина А. С.* Особливості перекладу американського молодіжного сленгу українською мовою на прикладі художніх фільмів та серіалів 44
- Рубан А. Є.* Труднощі перекладу текстів офіційно-ділового стилю на матеріалі інтерактивної карти «Департаменту економіки» 48
- Семянистий Д. В.* Особливості перекладу текстів офіційно-ділового стилю на основі матеріалу грантових пропозицій 52
- Фоменко Ю. Р.* Особливості перекладу документації для митного оформлення товарів 56

Секція 5: Зарубіжна література і порівняльне літературознавство

- Ворошилова М. А.* Особливості використання інверсії в романі В. С. Моєма «Візерунковий покрив» (W. S. Maugham “The Painted Veil”) 61
- Ткачова О. С.* Філософія дендизму О. Уайлда (Роман «Портрет Доріана Грея»: Доріан Грей та лорд Генрі Уоттон; комедія «Ідеальний чоловік»: лорд Горінг) 67
- Відомості про авторів** 73

Секція 1. Актуальні питання іноземної філології

Дорошенко. М. О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Ігошев К. М., викладач кафедри германо-романської філології

та перекладу СНУ ім. В. Даля

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІРЛАНДСЬКОГО ДІАЛЕКТУ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Вивчення діалектів дає безцінний та невичерпний матеріал для проникнення в найглибші джерела мови, її історичне минуле, дозволяє оцінити та зрозуміти особливості становлення і розвиток літературної норми.

Актуальність дослідження. Діалект англійської мови, на якому розмовляють в Ірландії (Hiberno-English або ірландська англійська) має багато відмінних від стандартної англійської рис, і його не слід плутати з кельтськими говірками. Маркку Філпула у своїй праці про граматичну систему ірландсько-англійської мови пише: «Ірландсько-англійська граматики являє собою унікальне поєднання елементів, взятих з двох основних співучасників в контактній ситуації, ірландської та англійської мов» [4, с. 283]. Ця граматики характеризується як «консервативна», тому що вона зберегла деякі риси англійської мови Єлизаветинської доби, які допомогли сформувати її чотири століття тому [5].

Метою цієї роботи є схарактеризувати основні граматичні особливості ірландського діалекту англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Для того щоб підійти до питання граматичних особливостей ірландського діалекту англійської мови спершу розглянемо саме поняття «діалект». Діалект це різновид мови, що вживається як засіб спілкування між людьми, що проживають на спільній території. Він є повноцінною системою мовного спілкування зі своїм власним вокабуляром і граматикою [2]. Саме на території нинішньої Ірландії розмовляють ірландсько-

англійською мовою (Hiberno-English) – це набір діалектів англійської мови, якими розмовляють і пишуть на острові Ірландія (Республіка Ірландія та Північна Ірландія). Орфографічні норми Hiberno-English відповідають британській, а не американській англійській. Його граматичні структури є унікальними, з деяким впливом ірландської мови, і зберігають старіші риси, що не поширені в Англії або Північній Америці [3].

Перейдемо до аналізу граматики ірландсько-англійської мови: звернемо увагу на вживання артиклів:

Слова, що містять закінчення «-ing» у формі дієслова, застосовують для позначення професій, професійної діяльності або діяльності взагалі, де замість нульового артикля часто використовується певний артикль:

«But America = is a better country in that line of *the labouring*. B’cause you are, you are paid for rough sweat there» [4, с. 62].

«And the door was barred out behind ‘em – the five raiders – and *the tuggin’* started then, the police went to handcuff ‘em. And *the tuggin’* and *wrastlin’* started and continued for the whole night» [4, с. 62].

Коли ми пишемо про транспортний засіб, то віддаємо перевагу стандартній англійській граматиці, з нульовим артиклем і прийменником «by» наприклад (by train), тоді як в ірландсько-англійському діалекті краще вживати іменник з певним артиклем:

«They’ll come out there on *the bus* to where I’m telling you, down the road» [4, с. 63].

Розберемо конструкцію «for to+ інфінітив» в ірландсько-англійській. Основні приклади наведено нижче:

«I think it was a penny or a halfpenny we used to bring to school *for to see* the Punch an’ Judy Show» [4, с. 185].

«And it took them fifteen years *for to beat* him out of it [a horse race]» [4, с. 185].

У наш час така конструкція не вважається актуальною та її частіше відносять до застарілих норм англійської мови. Деякі вчені розглядають такі

конструкції під заголовком «застарілий синтаксис», тобто як залишки більш ранньої англійської мови. Але з іншої точки зору структуру «*for to*+інфінітив» приписують саме носіям ірландсько-англійського діалекту: «В останніх дослідженнях конструкція «*for to*+інфінітив» привернула нову увагу, і можливо, що деякі аспекти цієї конструкції властиві діалектам ірландсько-англійської» [4, с. 185].

В англійській мові фразові дієслова являють собою практично незліченну групу дієслів, які можуть приймати різноманітні значення. Ірландсько-англійська пропонує деякі спрощення відносно стандартної англійської, при цьому додаючи свої складності. Словозмінна система дієслів трансформується в більш елементарну граматичну структуру маючи менше членів речення: «Сильна парадигма дієслова спрощена, оскільки багато парадигм з трьома членами зводяться до двох» [1, с. 46]. Наприклад, візьмемо три форми дієслова "*go-went-gone*" в ірландсько-англійському ці форми зводяться до "*go*" та "*went*". Також, "*do-did-done*" спрощуються до "*do*" і "*done*", однак це використовуємо, коли форма "*do*" є основним дієсловом, якщо ж "*do*" виступає як модальне дієслово, то "*did*" з'являється в формі минулого часу – відмінність, що характерна для багатьох різних діалектів:

- You're absolutely sure now? Positive?
- Yeah, I am. I *done*
- *Did*, said Veronica.
- I did the test. – The test? said Jimmy Sr. – Oh.
- *Did* yeh go in by yourself? [1, с. 47]

Висновки. Отже, ірландський діалект англійської мови має свої особливості в граматиці. Подібні варіації в граматиці можуть створити мовний бар'єр між носіями стандартної англійської мови та ірландсько-англійської. Історія розвитку ірландсько-англійської мови дає уявлення про причини появи таких відмінностей. Проаналізувавши їх, можна сказати, що в граматиці ірландський діалект дотримується норм староанглійської мови. І це надає йому унікальність в загальній мовній картині та культурі Великобританії.

Література

1. Asién, Anna / Hiberno-English and the teaching of modern and contemporary Irish literature in an EFL context / Asién, Anna and James McCullough // Links and Letters 5: – 1998 – Pp. 46-47.
2. Dialect [Електронний ресурс] // Wikipedia. – Режим доступу до ресурсу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Dialect>.
3. Hiberno-English [Електронний ресурс] // Wikipedia. – Режим доступу до ресурсу: <https://en.wikipedia.org/wiki/Hiberno-English>.
4. Markku Filppula. The grammar of Irish English: language in Hibernian style / the Taylor & Francis e-Library, 2002. – Pp. 62-283.
5. Nordquist R. Characteristics of Irish-English grammar [Електронний ресурс] / Richard Nordquist // ThoughtCo. – 2019. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.thoughtco.com/characteristics-of-irish-english-grammar-3972786>.

Коваленко А. С.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу,
к. психол. н. СНУ ім. В. Даля

ДИСКУРС: АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ У СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Дискурс – одне з основних понять сучасної комунікативної лінгвістики та лінгвістики тексту. Через багатоаспектність його змісту та форм у сучасній науково-лінгвістичній літературі й до сьогодні немає кодифікованого тлумачення дискурсу. Але, фактично, це поняття належить до основних та найуживаніших у сучасній лінгвістиці. В сучасній науці дискурс є об'єктом уваги не лише лінгвістів, а й філософів, психологів, літературознавців, етнографів, фахівців зі штучного інтелекту тощо.

Актуальність даної роботи обумовлена тим, що поняття «дискурс» належить до найуживаніших понять сьогодення, однак навіть серед лінгвістів не існує єдиної думки щодо його трактування.

Мета – проаналізувати й узагальнити різні підходи до визначення поняття дискурсу та його типології.

Виклад основного матеріалу статті. Хоча поняття «дискурс» існує вже понад дві тисячі років у значенні «діалог», «міркування», як лінгвістичний термін воно почало широко використовуватись лише в 50-і рр. ХХ ст. після публікації статті американського лінгвіста З. Харріса «Аналіз дискурсу», який назвав так метод аналізу зв'язного мовлення, призначений для виведення дескриптивної лінгвістики за межі одного речення в даний момент часу і для співвіднесення мови та культури [2, с. 442]. Дискурс – текст, в якому актуалізуються не тільки власне мовні чинники - правила сполучуваності слів і послідовності висловів, їх оформлення інтонації, види реакції на питання і т.п., але і немовні (екстралінгвістичні чинники) - пізнавальні, етнографічні, соціокультурні, психологічні та ін. [3, с. 136-137].

В. Є. Чернявська, узагальнивши трактування дискурсу в вітчизняному та закордонному мовознавстві, зводить його до двох основних типів: 1) конкретна комунікативна подія, зафіксована в письмових текстах та усному мовленні, що здійснюється в конкретному когнітивно та типологічно обумовленому комунікативному просторі; 2) сукупність тематично співвіднесених текстів [2, с. 444; 6].

Термін «дискурс» найчастіше служить для опису тексту у комунікативному контексті. У гуманітарних науках дискурс розглядається як багатозначний феномен, для аналізу якого використовуються різноманітні підходи. У лінгвістиці тексту – для опису способу поєднання речень у єдине лінгвістичне ціле, яке є більше, ніж граматичне речення.

Розглянемо способи аналізу дискурсу, їх усього шість: прагматичний, етнографічний, когнітивний, критичний дискурсивний, наратологічний, функціональний. Тепер докладніше про кожен вид.

Прагматичний підхід, як вважала американська дослідниця Л. Гренобл, служить не для опису світу, а для виконання певної дії у тексті самими учасниками дискурсу. Роблячи з цього висновок - одна дія спричиняє виникнення іншої. Для досягнення цього – дискурс повинен виступати як послідовність зв'язків між діями. Також дослідниця зазначала, що саме прагматичний підхід відіграє важливу роль у дослідженні контексту (ситуація, мовний та загальний контексти) [7].

Етнографічний – це своєрідне поєднання мовної та культурної компетенції. Мовне охоплює знання синтагматичних та парадигматичних властивостей, розгортання тексту, правил інтерпретації тексту, а також відношення між видами соціально-культурного контексту. Культурне охоплює знання про культуру, правила функціонування мови та лінгвістичного коду. Дискурс постає як частина культури, що визначає параметри комунікації [7].

Когнітивний підхід, на думку Т. ван Дейка, визначає, що людина розуміє текст лише тоді, коли розпізнає ситуацію, про яку йдеться в тексті. Узагальнюючи сказане, розуміємо, що когнітивний підхід передбачає дослідження дискурсу на основі аналізу у вигляді моделей ситуацій [6].

Критичний дискурсивний аналіз. Текст – відображення якогось фрагменту сучасного світу. За допомогою дискурсивних практик можна вплинути на суспільну думку. Аналіз дискурсивної практики зосереджується на тому, як автори текстів використовують дискурси та жанри, що вже існують, для створення нового тексту. Дискурсивна практика є посередником між текстами й соціальною практикою. Дослідники вважають, що для критичного дискурсивного аналізу слід використовувати підхід, що поєднує і текстовий, і соціальний аналіз [6].

Наратологічний підхід. Поняття наративу вживається щодо письмової, усної, художньої, музичної форм, у вузькому понятті щодо жанру розповіді; він також формує діяльність автора, наратора й аудиторії. Аналіз наративу є базовим у структурі вивчення художнього дискурсу, за допомогою якого моделюється

культурно-лінгвістичний універсум відповідної епохи на основі встановлення комунікативних і стилістичних параметрів [5].

Функціональний підхід. Під час аналізу дискурсу обов'язково слід враховувати такі елементи мови: контекст, до складу якого входять: соціальна дія (що саме відбувається), статус, ролі учасників, символічна організація тексту, роль мовних засобів; семантику, а також графічні, фонологічні, лексичні та граматичні аспекти [5].

Надзвичайно важливим для розуміння терміну «дискурс» є розмежування понять «дискурс», «текст» і «мовлення», що також є предметом дискусій лінгвістів. Хоча між текстом і дискурсом багато спільного, ототожнювати їх все ж не слід [2, с. 444].

Деякі сучасні вчені, зокрема Г. Почепцов, Р. Ходж, Г. Кресс, вважають, що текст і дискурс можна розглядати за аналогією з реченням і висловлюванням. Речення розуміється як звичайний елемент структури, тоді як висловлювання поєднує в собі речення та соціальний контекст його використання. Текст і дискурс дублюють ці відносини на вищому рівні. І. Шевченко та О. Морозова дотримуються думки, що визначення висловлювання як речення в соціальному контексті стирає різницю між висловлюванням і дискурсом, при цьому надмірно розширюючи його межі [2, с. 445; 3].

Російський дослідник Г. Солганик визначає дискурс як текст, взятий у взаємозв'язку із життям, із соціальними й психологічними характеристиками мовців, з подієвим контекстом. У терміні дискурс підкреслюється процесуальність мовленнєвої дії. При цьому текст є тільки результатом, частиною процесу [2, с. 445].

На сучасному етапі лінгвістичних досліджень серед відмінностей тексту та дискурсу вчені підкреслюють також динаміку останнього та статику першого [5].

Ф. С. Бацевич визначає дискурс як тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями й тактиками учасників; синтез когнітивних, мовних і

позамовних (соціальних, психічних, психологічних тощо) чинників, які визначаються конкретним колом «форм життя»; залежних від тематики спілкування, має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів [2, с. 445; 1, с. 138].

Попри різноманітність підходів вчених до дефініції поняття «дискурс», з наведених визначень можна зробити висновок, що вони не взаємовиключають, а скоріше доповнюють одне одного, розглядаючи поняття з різних ракурсів.

Як бачимо, існує багато класифікацій поняття дискурсу. Багато дослідників-лінгвістів намагалися глибше зазирнути у саме поняття та способи розв'язання проблем. Автори подають різноманітні класифікації, залежно від того, який критерій чи які категорії є важливими для напряму дослідження, для потреб конкретного аналізу.

Висновки. У сучасній лінгвістиці існує значна кількість визначень поняття дискурсу. Дискурс можна схарактеризувати як повідомлення різножанрової тематики із додаванням змістових, тематичних і лінгвістичних компонентів, що подане в усній або письмовій формі у вигляді одного чи кількох висловлювань і вживається як у мовному, так і у позамовному контекстах. Підсумовуючи все вище сказане, можна зробити висновок, що попри те, що теорія дискурсу і його типологія вже тривалий час розробляються лінгвістами, досі не існує універсального визначення цього поняття, яке б включало всі його аспекти; та не розроблено уніфікованої системи критеріїв класифікації його різновидів. Отже, інтерес дослідників буде спрямований на розв'язання цих проблем, вивчення особливостей окремих типів дискурсу та здійснення їх порівняльного аналізу.

Література

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич. – К.: Академія, 2004. – 344 с.
2. Гудзь Н. О. Генезис поняття «ДИСКУРС» у сучасній лінгвістиці / Н. О. Гудзь // Наукові записки КДПУ ім. В. Винниченка. Серія: Філологічні науки (мовознавство): У 2 ч. (105). – С. 442-445.

3. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен / [І. С. Шевченко та ін.]. – Харків: Константа, 2005. – 356 с.
4. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Советская энциклопедия, 1990. – 685 с. – С. 136-137.
5. Макаров М. Л. Основы теории дискурса/ М. Л. Макаров . – М.: Гнозис, 2003. – 280 с.
6. Чернявская В. Е. Дискурс как объект лингвистических исследований / В. Е. Чернявская // Текст и дискурс. Проблемы экономического дискурса: Сб. науч. тр. СПб: С.- Петерб. гос. ун-та экономики и финансов, 2001. – С. 11-22.
7. Dijk T. A. van. Introduction: The Role of Discourse Analysis in Society / T. A. van Dijk [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.discourses.org/OldArticles/The%20Role%20of%20Discourse%20Analysis%20in%20Society.pdf>
8. Grenoble L. A. Discourse Analysis [Електронний ресурс] / L. A. Grenoble. – Режим доступу до ресурсу: www.indiana.edu/slavont/SLING2k/postpapers/grenoble.pdf

Полчанов М. Д.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Бовт А. Ю., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу,

к. пед. н. СНУ ім. В. Даля

ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОМОВ СУЧАСНИХ ПОЛІТИКІВ

Політики у всьому світі використовують у своїх промовах різноманітні лінгвостилістичні засоби аби їх повідомлення мало більший ефект на слухачів. Мова політичних кампаній є особливою, вона відрізняється від повсякденної через те, що комунікативною метою політика є доказати слухачу свою

компетентність, некомпетентність своїх опонентів на виборах та актуальність поглядів, які він чи його партія просуває.

Форма політичного дискурсу дуже швидко змінюється у сучасному світі, що надає особливої актуальності темі аналізу текстів виступів сучасних політичних діячів. Завдяки розвитку інтернету, традиційні ЗМІ, такі як друковані видання чи телебачення, витісняються електронними газетами та блогами. Політики все частіше звертаються до нових засобів комунікації з виборцями, наприклад, відеоблогів. У цьому форматі нерідко використовується абсолютно неприйнятна для політичних кампаній минулого мова.

У даній роботі ми б хотіли висвітлити проблеми інтерпретації текстів промов сучасних політиків та лінгвостилістичні особливості цієї категорії текстів.

У політичному дискурсі чітко виділяється зв'язок факторів людини, мови та суспільства. У комунікації політика та виборців набуває великої актуальності та важливості така категорія тексту, як його спрямованість на адресата, що у випадку політичної промови є великою групою людей. Цей фактор безпосередньо впливає на форму і зміст текстів, які використовуються політиками. З боку спрямованості на адресата, комунікативно-прагматична мета є основною у формуванні тексту політичного напряму. Ми маємо розглядати тексти політичних виступів, як макромовленнєвий акт, через те, що їх складовими частинами виступають пропозиційний зміст, іллокутивна сила та логічна форма. Макромовленнєвий акт політичного виступу складається з системи тверджень, метою яких є підтримання або спростування певної думки та переконання слухачів в її правильності та користі суспільству, або, навпаки, небезпечності та деструктивності. Текст політичного виступу завжди враховує соціальні ролі людей, до яких спрямовується промова. Наприклад, те, що хочуть почути люди похилого віку від політика, сильно різниться від того, що хоче почути від нього молодь, а працівники сфери послуг мають абсолютно відмінні пріоритети від тих людей, що працюють у важкій промисловості. Важливо зазначити, що, зазвичай, метою політичного виступу є вплив на найчисельнішу категорію людей, тому

аудиторія, з певної точки зору, має більший вплив на зміст та форму тексту політичної промови, ніж сам політичний діяч чи його спічрайтери [2].

Порівнюючи промови політиків з різних країн, ми можемо помітити не тільки відмінності, викликані культурними, соціальними, історичними та політичними особливостями різних націй, але, звісно, й ті, що існують через стилістичну та граматичну різність мов.

Жодна політична промова не може обійтись без використання лінгвостилістичних засобів. Відсутність їх різноманіття робить текст сухим та, з політичної точки зору, слабким, нездатним привернути увагу виборця. Найпопулярнішим з лінгвостилістичних засобів, як і у повсякденному житті, є метафора. Ми часто зустрічаємо її використання, як у промовах президента США Дональда Трампа. «*These are just and reasonable demands of righteous people and a righteous public, but for too many of our citizens, a different reality exists: **mothers and children trapped in poverty...***» [3]. Так і у промовах прем'єр-міністра Великобританії: «*The way ahead is hard and it is still true that **many lives will sadly be lost***» [4]. Чи президента України Володимира Зеленського: «*Уявіть собі **гучні заголовки: «президент не платить податки», «президент **напідпитку промчав на червоне світло****, «президент **потихеньку краде**, бо всі ж так роблять»* [1].

Важливо зауважити, що метафора та метафоричні звороти не є єдиним лінгвостилістичним засобом, що можна зустріти у практично кожній політичній промові, кожного політика. До таких також можна віднести: епітети, гіперболи, метонімії та порівняння. Можна навести такі приклади використання епітетів у політичних промовах кандидатів у президенти США від Демократичної Партії у 2020 році Берні Сандерса та Джо Байдена: «*Tragically, we have a president today who is **a pathological liar** and who is running **a corrupt administration***» [5]. «*But I'm sorry we belong to the same **terrible club***» [6]. Та такі приклади використання гіпербол Дональдом Трампом та однією з його критиків Елізабет Воррен: «*When America is united, **America is totally unstoppable***» [3] та «*And I've had a chance to get out there and **talk with millions of people** and we have ideas now that we talk about that we just **weren't talking about even a year ago, a 2 cent wealth tax and universal***

childcare that could be real» [7]. Варто також зазначити, що доволі часто, один й той самий вираз може поєднувати у собі одразу декілька лінгвостилістичних засобів. Наприклад, як у цьому уривку з промови президента США Дональда Трампа: «*For many decades we've enriched foreign industry at the expense of American industry, subsidized the armies of other countries while allowing for **the very sad depletion** of our military»* [3]. Тут ми можемо розцінювати вираз «*the very sad depletion*», одразу, і як метафору, і як епітет.

Проте, використання деяких інших лінгвостилістичних засобів є набагато менш розповсюдженим і є особливістю промов окремих політиків, політичних сил чи зумовлені політичною традицією конкретної країни. Наприклад, широке намагання використання ненаціональних мов у своїх промовах, притаманне лівому крилу Демократичної Партії США: Бето О'Рурку, Берні Сандерсу та іншим. Навіть кандидат у президенти США 2016 року від демократів – Гіллари Клінтон – пробувала розмовляти іспанською під час передвиборчих перегонів. В Україні ж традиційним є використання цього стилістичного засобу, насамперед, проросійськими партіями. Так само розмовляв російською і теперішній президент України Володимир Зеленський для мобілізації своїх виборців у східних регіонах країни під час передвиборчої кампанії у 2019 році.

Імідж політика та його політичні переконання також впливають на використання лінгвостилістичних засобів. Так звані «несистемні» політики частіше за інших використовують у своїх промовах жаргонізми, просторіччя, діалектні слова і менше використовують евфемізми. Звісно, що на це впливає й традиція мови, якою говорить політичний діяч, і традиції комунікації конкретної країни. Це добре можна побачити, порівнюючи політичний дискурс США та Великобританії. Попри те, що ці країни мають спільну мову, ми можемо помітити, що мова, яку використовують політики в Об'єднаному Королівстві, є більш стриманою і консервативною.

Таким чином, ми можемо дійти до висновку, що розуміння політичної доцільності та лінгвостилістичних особливостей політичного дискурсу у країні,

на громадян якої є орієнтованою промова політика, є ключовим фактором для успішної інтерпретації тексту.

Література

1. Інавгураційна промова Зеленського. Повний текст [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-promova-zelenskooho/29952433.html>
2. Четвертак Є. О. Стратегія репрезентації американської національної ідентичності в політичному дискурсі США / Є. О. Четвертак // Актуальні проблеми філології та перекладознавства: [зб. наук. пр.]. – Хмельницький: ХНУ, 2016. – Вип. 10. – Т. 3. – С. 213-219.
3. Presidential inaugural address of Donald J. Trump [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.americanrhetoric.com/speeches/donaldjtrumpinauguraladdress.htm>
4. UK coronavirus: Boris Johnson announces strict lockdown across country – as it happened [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.theguardian.com/politics/live/2020/mar/23/uk-coronavirus-live-news-latest-boris-johnson-minister-condemns-people-ignoring-two-metre-distance-rule-in-parks-as-very-selfish>
5. Bernie Sanders’s Full Speech About Staying in the Race [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.nytimes.com/2020/03/11/us/politics/bernie-sanders-press-conference-transcript.html>
6. Transcript: Joe Biden Speech to AFL-CIO Union Members on Coronavirus [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rev.com/blog/transcripts/transcript-joe-biden-speech-to-afl-cio-union-members-on-coronavirus>
7. Elizabeth Warren Speech Transcript on Dropping Out of Presidential Race [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:

<https://www.rev.com/blog/transcripts/elizabeth-warren-speech-transcript-on-dropping-out-of-presidential-race>

Секція 2. Перспективи розвитку теорії та практики перекладу в Україні та світі

Поджара Є. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу,
к. психол. н. СХУ ім. В. Даля

МИКОЛА ЛУКАШ – ГЕНІЙ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

Перекладачі роблять величезний вклад у розвиток культурного життя українців, ознайомлюючи свій народ з відомими творами світової літератури. Майстерні переклади Миколи Лукаша однозначно можна назвати шедеврами українського перекладу.

Микола Лукаш – один з найвизначніших перекладачів України. Він переклав багато творів, близько 1000, від різних авторів та на різних мовах. Лукаш народився 19 грудня 1919 року в Кролевіці на Сумщині. За все своє життя він вивчив 22 мови.

Г. Кочур, друг Миколи Олексійовича, дає одну з найвлучніших і найвиразніших характеристик творчого обличчя М. Лукаша, підкреслюючи два найважливіші принципи його роботи: «Ніколи не користуватися послугами підрядника, перекладати з оригіналу. Ті півтора десятка мов, якими він володіє, роблять з нього перекладача винятково широкого діапазону... Ніколи не перекладати на замовлення» [5].

Найбільший твір, який Микола Лукаш перекладав, та який приніс йому славу – це «Фауст» Гете. Цей твір намагалися перекласти 12 разів, але лише Миколі Лукашу вдалося майстерно перетворити німецький твір українською мовою. Микола Лукаш витратив на цей переклад майже 20 років. Академія наук Німеччини визнала цей переклад найкращим у світі. Порівнюючи переклади, зроблені іншими письменниками, можна зазначити особливість – в них була

відсутня лайка, яка була в оригіналі. Миколі Лукашу вдалося адаптувати таку лексику українською мовою. Перекладу вдалося повністю розкрити філософський сенс твору, що дало можливість усім зрозуміти, що намагався сказати Гете.

Наступним визначним твором є «Дон Кіхот». На жаль, перекладач не встиг завершити переклад, тому після смерті Лукаша «Дон Кіхота» закінчив Анатолій Перепада. Перший повний переклад роману був зроблений у 1955 році В. Козаченком і Є. Кротевичем. Цей переклад був не дуже вдалий, оскільки перекладачі відштовхувалися не від оригіналу, а від російської адаптації Миколи Любімова. Микола Лукаш робив власний переклад з оригіналу, дотримуючись особливостей твору та насичуючи свій переклад архаїзмами. Також М. Лукаш намагався найточніше адаптувати іспанські слова українською мовою, тому іноді йому доводилося «грати» зі словами. В оригіналі Дон Кіхота написано:

«Quieren decir que tenia el sobrenombre de Quijada o Quesada (que en esto hay alguna diferencia en los autores que deste caso escriben), aunque por conjeturas verosimiles se deja entender que se llama Quijana» [6].

У скороченому перекладі Миколи Іванова є така цитата:

«Кажуть, звали його Кіхада чи Кесада, але є підстави вважати, що звався він Кіхана» [3].

Лукаш передає цю фразу таким чином:

«На прізвище йому було, кажуть, Кіготь чи Віхоть (про се, бачите, одні автори пишуть так, а другі інак), хоча в нас є певні підстави гадати, що насправді він звався Кикоть» [4].

Микола Лукаш відмовився від перекладацької транскрипції, яку використовував Іванов і підбирав слова рідної мови, які були б схожі за звучанням з іспанською мовою.

Після видання книги Івана Дзюби «Інтернаціоналізм чи русифікація», Микола Олексійович надіслав листа до Верховної Ради УРСР, у якому він зазначив, що хотів би відбути покарання замість Івана Дзюби:

«В зв'язку з тим, що я, нижчепідписаний, цілком поділяю погляди літератора Дзюби Івана Михайловича на певне офіційне у нас неіснуюче питання,

за яке, наскільки мені відомо, його засудив нещодавно один із нарсудів м. Києва, та беручи до уваги:

а) стан здоров'я засудженого;

б) ту обставину, що в даний період (кінця якого ми з Вами не можемо передбачити бодай наближено) для мене особисто перебування на будь-якому режимі видається майже рівноправним і через те більш-менш байдужим, – прошу ласкаво дозволити мені відбутися замість вищеназваного Дзюби І. М. визначене йому судом покарання.

*З належною повагою Лукаш Микола Олексійович,
член СПУ, Київ, вул. Суворова 3, кв. 31.*

23. III. 1973 р.» [1]

Це означало, що перекладач був готовий провести п'ять років на засланні у концтаборі. Після цього Миколу Лукаша виключили зі Спілки письменників, а друкування його перекладів припинили. Для перекладача настали тяжкі часи, оскільки не маючи заробітку, йому доводилося продавати усі книжки, що він мав. Повернутися до роботи М. Лукаш зміг лише у 1987 році.

Завдяки Миколі Лукашу українською мовою сьогодні читаємо вершинні здобутки світової літератури – Й. В. Гете, Г. Флобера, Боккаччо, М. Сервантеса, Г. Аполлінера, П. Верлена, П. Валері, Р. Бернса, Г. Лорки.

Визначним явищем літературного життя України став вихід збірки поезій Гарсія Лорки (1969) у перекладі Миколи Лукаша. Українською мовою ці поезії зазвучали із вкрапленням гуцульського діалекту – так передано настроєвість творів андалузського майстра. Новаторські принципи художнього перекладу Лукаша були тоді засуджені офіційним літературознавством [2, с. 32].

Миколу Лукаша, як колись і Тараса Шевченка, надзвичайно приваблювала патріотична й вільнолюбна поезія Роберта Бернса, переклади творів цього славнозвісного шотландця виходили окремими збірками в 1959 і 1965 рр. З англійської Лукаш також переклав трагедію В. Шекспіра “Троїл і Крессіда” (1986), твори для дітей “Аліса в країні Задзеркалля” та “Аліса в країні див” Л. Керрола.

Першим Лукашевим перекладом з італійської мови була книжка для дітей “Малим і старим про Італію й Рим” Дж. Родарі (“Молодь”, 1956). А через вісім років справжньою сенсацією стало видання “Декамерона” Дж. Боккаччо в його перекладі (1964). Це був перший повний переклад новел XIV століття українською з оригіналу [2, с. 33].

Наприкінці життя М. Лукаш вивчав і японську мову. Його переклади з цієї мови увійшли до колективної антології “Від Боккаччо до Аполінера” (“Дніпро”, 1990). Це поезії середньовічних авторів Мацуо Басьо, Гонсуї, Кікаку, Коматі, Кьороку, Нарікіра, Садакі та ін.

Особливим виявом пошани до Миколи Лукаша, визнанням його великого внеску в українську культуру було встановлення у 1989 р., незабаром після смерті Майстра, щорічної літературної премії журналу “Всесвіт” імені Миколи Лукаша під назвою “Ars translationis” – “Мистецтво перекладу”. Премією почали вшановувати за кращі переклади й перекладознавчі праці.

Література

1. Із протоколів засідання Спілки письменників України про виключення перекладача Миколи Лукаша зі складу організації за підтримку дисидента Івана Дзюби [1973]. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://history.sumy.ua/sources/writing/335-z-protokoliv-zasidannia-spilky-pysmennykiv-ukrainy-pro-vykliuchennia-perekladacha-mykoly-lukasha-zi-skladu-orhanizatsii-za-pidtrymku-dysydenta-ivana-dziuby-1973.html>
2. Карпінчук Г., Корнійчук М. Явити сховане і мовить несказанне / Г. Карпінчук, М. Корнійчук // Слово і час. – 2010. – № 2. – С. 31-34.
3. Мігель де Сервантес Сааведра. Вигадливий ідальго Дон Кіхот Ламанчський: Роман. Скорочений переклад з іспанської Миколи Іванова [Електронний ресурс] / Мігель де Сервантес Сааведра. – Київ «Веселка», Тернопіль «Навчальна книга – Богдан», 2010. – Режим доступу до ресурсу: <https://bohdan-books.com/upload/iblock/b49/b494cd434a61af2198159131779e9a85.pdf>

4. Мігель де Сервантес Сааведра. Премудрий гідальго Дон Кіхот з Ламанчі. Переклад Миколи Лукаша [Електронний ресурс] / Джерело: М. де Сервантес Сааведра. Премудрий гідальго Дан Кіхот з Ламанчі. К.: Дніпро, 1995. – С. 7-335. – Режим доступу до ресурсу: http://www.ae-lib.org.ua/texts/cervantes__don_quijote_1__ua.htm

5. Микитенко Олег. Микола Лукаш і «ВСЕСВІТ» (сторінки спогадів) [Електронний ресурс] / Олег Микитенко. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.vsesvit-journal.com/old/content/view/22/41/>

6. Микола Лукаш: поет і віртуозний перекладач [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://ru.calameo.com/read/0043603472fa2d9592977>

Секція 3. Лінгвокультурні, соціокультурні та міжкультурні проблеми перекладу

Ворон О. О.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу,
к. психол. н. СНУ ім. В. Даля

НАУКОВИЙ ТЕКСТ У ПОРІВНЯЛЬНОМУ АСПЕКТІ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛІЙСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ)

Серед усіх стилів мовлення саме науковий викликає безліч питань, оскільки основна увага зазвичай приділяється дослідженню художнього або публіцистичного стилів через багатогранну варіативність їх інтерпретації та різноманіття мовних засобів. Труднощі, пов'язані з науковим текстом, навпаки, виникають через притаманну йому сукупність чітких правил та певних кліше щодо слововживання та побудови речень і власне тексту, які необхідно знати і яких треба дотримуватися при написанні та розумінні наукової прози. Дослідженнями наукового стилю займалися І. Р. Гальперін, О. Ю. Дубенко, В. В. Жуковська, Н. Г. Іщенко, Л. І. Мацько, А. П. Коваль та інші.

Наука насамперед спрямована на універсальність, доступність, і, як наслідок, «інтернаціональність». Проте у різних мовах науковий текст неодмінно поряд зі спільними рисами має також і відмінні, у нашому випадку – в англійській та українській. Саме ці риси ми будемо розглядати у нашому дослідженні. Знання про науковий текст та його порівняльний аналіз у двох мовах необхідні не тільки з точки зору стилістики, а й інших філологічних дисциплін.

«Метою наукової комунікації є виявлення певних об'єктивних закономірностей існування, а також висунення та подальше обґрунтування наукових концепцій і гіпотез», - пише у своєму дослідженні Дубенко О. Ю. [2, с. 95]

До наукової літератури ставлять дуже суворі вимоги. Ці вимоги зазвичай є спільними для даного стилю в усіх мовах. Науковий текст перш за все мусить бути **інформативним, об'єктивним та узагальненим**. Не менш важливими є такі ознаки, як **однозначність, логічна послідовність, точність, лаконічність, доказовість та переконливість**. Дуже важливу роль відіграють аналіз, синтез, аргументація, а також пояснення **причинно-наслідкових відношень**. І нарешті, обов'язкова наявність **висновків**.

З перелічених ознак випливає, як зазначає Дубенко О. Ю., «необхідність жорсткої композиційно-мовленнєвої регламентованості наукових текстів. Тому в англійській та українській мовах вони характеризуються чіткою структуризацією (членуванням тексту на глави, частини, розділи), лексико-синтаксичною орієнтацією на норми книжної письмової мови, безособовістю викладу, яка об'єктивує узагальнене особисте: *one can see...*, *можна припустити, що ...*, майже цілковитою відсутністю емоційно-експресивних елементів та тропів» [2, с. 95].

Науковий текст яскраво вирізняється серед текстів інших стилів завдяки особливій сукупності мовних засобів, спрямованих на інформування та пізнання. Цьому стилю властиве широке використання термінології та професійної лексики, наявність наукової фразеології, тобто стійких термінологічних словосполучень, цитат, посилань, ускладненого синтаксису. Слова, які використовуються для вираження думки в науковій прозі, мають одне, зазвичай провідне, предметно-логічне значення. Взагалі, найбільш характерним для стилю наукової прози є використання слів в основних предметно-логічних значеннях. У цьому стилі слова практично не використовуються у переносних та інших контекстуальних значеннях [1, с. 424] (переклад наш. – О. В.).

Цифри, рівняння, діаграми, таблиці та символи також є характерними рисами наукового тексту. Їх застосовують для ілюстрації результатів, щоб вони були чіткими та точними.

Предмет нашого дослідження має типові композиції жанрів. Для текстів наукового стилю характерним є послідовне членування на розділи, параграфи, пункти, підпункти. Також обов'язкова наявність вступу. У цьому стилі принципи

логічної побудови абзаців знаходять своє максимально чітке здійснення [1, с. 426].

Науковий стиль має чітко організований синтаксис. В ньому переважають речення складної, але «правильної» будови, часто ускладнені зворотами, нанизуванням іменних форм. У реченнях багато іменників і відносних прикметників, мало дієслів, зокрема особових форм. З наявних дієслівних форм частіше вживаються безособові, узагальнені чи неозначені, наприклад: *Дано дві сторони і кут, протилежний одній з них. Знайди інші два кути і третю сторону (З підручника)* [5, с. 284].

Серед типових рис, що стосуються морфології, слід назвати переважно іменний стиль – перевагу *іменних*, а не дієслівних конструкцій, що дає можливість більшого узагальнення, з усуненням необхідності зазначення часу дії. З цієї ж причини у науковому стилі перевага надається *пасиву*, де необов'язково вказується діяч, а також безособовим формам дієслова. У даному стилі типовим є вживання форм *теперішнього часу* дієслова, і ці форми, характеризуючи досліджуване явище, мають позачасове значення. Позачасове значення набувають і форми минулого часу. Чергування форм теперішнього і минулого часу в інших стилях робить мову образною, «мальовничою», в науковому ж стилі чергування форм теперішнього і минулого часу вказують на закономірність явища, що підкреслюється контекстом. У науковому стилі частіше вживаються дієслова *недоконаного виду*, бо від них утворюються форми теперішнього часу, які, як вже сказано вище, мають позачасове узагальнене значення. Дієслова доконаного виду вживаються значно рідше і використовуються часто в стійких зворотах типу: *розглянемо ...; доведемо, що ...; зробимо висновки; покажемо на прикладах* і т. п. Частота вживання в наукових текстах пасивної форми дієслова пояснюється тим, що при описі механізму, процесу, структури увага зосереджується на них самих, а не на виконавцях дії. У науковій мові частіше, ніж в інших стилях мови, вживаються короткі прикметники. Своєрідно виявляється категорія особи: значення особи зазвичай є ослабленим, невизначеним, більш узагальненим. Пояснюється це тим, що в науковій мові не заведено вживати займенник першої

особи однини («Я»). Його замінюють займенником «МИ». Вважається, що вживання займенника «МИ» створює атмосферу авторської скромності і об'єктивності: *Ми досліджували і прийшли до висновку ...* (замість: *Я досліджував і прийшов до висновку ...*). Або ж замість форми першої особи однини і множини займенників «Я» або «МИ» в наукових текстах вживаються невизначено-особові та безособові речення [4, с. 40].

На думку В. В. Жуковської, наукова лексика англійської мови рясніє усталеними виразами та кліше, що додають точності, чіткості чи логічної цілісності тексту. Наприклад: *in connection with..; as it was mentioned above..; one can observe that...* [3; с. 147] (переклад наш. – О. В.). Згідно з дослідженнями Жуковської В. В., найпомітнішою рисою структури речення англійського наукового тексту є логічна послідовність висловлювань із чітким зазначенням взаємозв'язків та залежності. Наукова проза відзначена розвиненою та різноманітною системою сполучників. Їхні основні функції – вказувати на висновок, підсумок або результат, навести конкретний аргумент; пов'язувати необхідну інформацію.

Також авторка зазначає: одним із найважливіших аспектів наукових текстів є зважування доказів та висновки з даних. Науковці, як правило, пом'якшують свої формулювання, щоб зменшити ризик невдоволення чи опору. Лінгвістично це реалізується методом **хеджингу** за допомогою модальних дієслів, смислових дієслів з відтінком модальності (*to seem, to appear, to believe*), апроксиматорів ступеня, частоти та кількості (*approximately, roughly, about*), еліптичних конструкцій з *if* (*if true, if anything*), прикметникових, дієприслівникових та іменних модальних фраз (*possible, probably*), ввідних словосполучень та речень (*to our knowledge*) та складених хедж-маркерів (*it seems reasonable/probable, it may suggest that*) [3, с. 148] (переклад наш. – О. В.).

У ході дослідження ми виявили, що такі ознаки наукового тексту, як понятійність і предметність, логічна послідовність викладу, узагальненість, причинно-наслідковий характер зв'язків у реченні й між реченнями, доказовість, лаконічність і точність є спільними. Спільними також є ускладненість синтаксису;

вживання характерних слів-зв'язок; використання цитат, посилань на першоджерела; широке використання термінів та загальнонаукової лексики; наявність вступу, основної частини та висновку.

Щодо диференційних рис, в англомовному тексті значно частіше використовуються форми пасивного стану дієслова та одночленні інфінітивні речення. Також яскравою відмінністю є використання в англомовному науковому тексті деяких образних висловів і наявність емоційно-експресивного компонента, що зовсім не характерно для українського варіанту, де ми бачимо тільки нейтральну лексику. Виклад матеріалу в україномовному тексті відбувається від першої особи множини, тоді як в англійській – від першої особи однини. На наш погляд, це свідчить про те, що в українській мові значення авторської скромності більше, ніж в англійській.

На нашу думку, вищезазначені відмінності зумовлені розходженням у будові мови та культурному підґрунті.

Література

1. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка / И. Р. Гальперин – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 462 с.
2. Дубенко О. Ю. Порівняльна стилістика англійської і української мов. Вид. 2-е перероб. і допов. Навч. Посібник / Олена Дубенко. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2011. – 328 с.: іл.
3. Жуковська В. В. Основи теорії та практики стилістики англійської мови: Навчальний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2010. – 240 с.
4. Іщенко Н. Г. Лексико-граматичні домінанти наукового тексту [Електронний ресурс] / Н. Г. Іщенко, В. В. Ліпінська // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Серія: Філологія. Педагогіка. – 2013. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5071/1/6.pdf>

5. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: Підручник / Л. І. Мацько, О. М. Сидоренко, О. М. Мацько; За ред. Л. І. Мацько. – К.: Вища шк., 2003. – 462 с.

Зайкова В. А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Рудницька Н. М., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу,
к. філол. н. СХУ ім. В. Даля

СОЦІОКУЛЬТУРНІ ТА ПОЛІТИЧНІ УМОВИ, ЩО ВПЛИВАЛИ НА УКРАЇНСЬКИЙ ХУДОЖНІЙ ПЕРЕКЛАД У 20-30-ТІ РОКИ ХХ СТОЛІТТЯ

Що для нас є мова? Для когось вона може бути просто засобом передачі інформації та спілкування, а для когось це щось більше, те завдяки чому можна ділитися своїми почуттями, думками, тим що виокремлює людину від тварин та інших істот, тим що є більше ніж рефлекси та інстинкти. Звертаючись до словника ми можемо знайти такі тлумачення слова «мова»: «Здатність людини говорити, висловлювати свої думки.», та ще одне значення: «Сукупність довільно відтворюваних загальноприйнятих у межах даного суспільства звукових знаків для об'єктивно існуючих явищ і понять, а також загальноприйнятих правил їх комбінування у процесі вираження думок» [6, с. 768]. Замислюючись над питанням того, що ще окрім мови та інтелекту, може відрізнити нас від інших створінь, ми розуміємо, що цим «щось» є культура та відчуття прекрасного. Здатність висловлювати свої почуття у літературних творах, у живописі, музиці, танцях притаманна саме представникам *homo sapiens*.

З розвитком людства та відношень між іншими країнами у будь-яких сферах та існуванню багатой кількості мов, виникає потреба перекладу, яка є актуальною й на сьогодні. Якщо знову звернутися до словника, то можна знайти таке тлумачення слова «перекладання»: «Передавати текст, слово або усне

висловлювання засобами іншої мови» [6, с. 196]. Тобто, головна функція перекладу – це передача думок та інформації з однієї мови на іншу, але важливо враховувати, яку форму мав літературний твір або доповідь, промова і так далі, які символи, алюзії, метафори та інші художні засоби були використанні автором, бо саме тоді виникає інша задача для перекладача – передача того художнього наповнення, що нібито розфарбовує твір, надаючи йому різних відтінків. Проте іноді, соціальні та культурні принципи, що існують в одній країні, можуть кардинально відрізнятись в іншій, тоді перекладач знаходить такі засоби передачі змісту тексту, які були б зрозумілі реципієнтові, але ця задача стає майже неможливою, коли сенс тексту, його ідея та посилення, є повністю відмінними та навіть забороненими у суспільстві. Саме з такою проблемою зіштовхнулися перекладачі, які також були письменниками, поетами та критиками, у 20-х та початку 30-х років минулого століття, що жили та працювали у нещодавно створеній державі, яка мала назву СРСР.

Як показує історія, не всі люди згодні з умовами, диктованими авторитарним режимом, які обмежують права людини, де одне із найголовніших - право на вільне вираження своїх думок, і саме воно стає роковим для української інтелігенції, що прагнула до розвитку культури та, досить важливо, до перекладу творів саме на українську мову. Тоді у кінці 20-х років ХХ століття, формується неформальна група київських неокласиків, що мали на меті відродження української самобутності. До цього формування входили: Микола Зеров, Максим Рильський, Павло Филипович, Освальд Бургардт, під псевдонімом Юрій Клен, і Михайло Драй-Хмара. У своєму сонеті «Лебеді» Михайло Драй-Хмара охрестив неокласиків «П'ятірним гроном»:

О, гроно п'ятірне нездоланих співців!
Крізь бурю й сніг гримить твій переможний спів,
що розбиває лід одчаю і зневіри [4].

Саме у цей час, коли Російська імперія перестає існувати, неокласики починають створювати програму перекладу іноземних творів на українську мову. Після падіння імперії, українська культура потроху почала своє відновлення, але

ці роботи могли існувати лише у вузьких колах суспільства, через це, переклади членів цього культурного осередку досить довгий час були об'єктами висміювання та цькування, що наприклад, і сталося із шекспірівським «Гамлетом» у перекладі Михайла Старицького.

Проте, більш страшними стали умови голоду, які були на теренах України під час розповсюдження комуністичного строю. Уже тоді, життя та творчість у Києві стає неможливою для неокласиків, і вони виїжджають до Баришівки, селища у київській області, яка ще є відомою, як «Болотяна Лукроза». У Баришівці Микола Зеров та Юрій Клен починають вчителювати, один читав історію, а інший викладав іноземні мови, на цьому діяльність перекладачів та письменників не закінчується, вони виступають із публічними лекціями, до них приїжджають гості із Києва, розширюється коло їх знайомих, і Болотяна Лукроза вже стає справжнім осередком української інтелігенції.

У 1923 році неокласики повертаються до Києва, де читають лекції, навчають молодь та намагаються триматися якомога далі від авторитарної політики. Вони роблять усе, щоб не потрапити під той ідеологічний натиск, що існував тоді у суспільстві. У цей час Максим Рильський перекладає Адама Міцкевича, а Микола Зеров – Овідія та Вергілія, але ті речі, краса античного світу, та пейзажність, що існували окремо від робітника та колгоспниці, кардинально відрізнялися від комуністичних ідей. Тож радянська влада не дає дозволу на публікацію цих перекладів, говорячи про пропаганду ворожих цінностей у творах, літературні вечори неокласиків називають зборами злочинної організації, а тих, хто не погоджується на оспівування комунізму у своїй творчості, очікує звинувачення у підготовці замаху на вождів пролетаріату, під яке підпадала більша частина інтелігенції 20-30-х років у радянському союзі. Хтось з неокласиків встигає емігрувати, як наприклад, Освальд Бургардт, бо він був етнічним німцем, хтось гине на Соловках, а хтось, як Максим Рильський, задля збереження життя йде на відчайдушний крок та приймає умови, що диктуються владою.

Умови, створенні падінням Російської імперії та хитким положенням ще не до кінця встановленої радянської влади, надавали можливість для розвитку української культури, але після приходу останньої та її становлення серед суспільства, почалася велика «зачистка», яка мала на меті створення нового інтелектуального осередку, який би працював за умовами комуністичного режиму. Починаються репресії та переслідування за діячами культури: поетами, письменниками, перекладачами та критиками, режисерами; починається доба «Розстріляного відродження». Цей період стає найкривавішим в історії української культури, біографія усіх творці, яких настигла доля «зрадника» та «змовника», закінчується словами «розстріляний», «закінчив життя самогубством» або «загинув у засланні». Урочище Сандармох стає місцем розстрілу 1111 ув'язнених, серед яких 290 – українці. Серед жертв терору є імена Миколи Зерова, Валер'яна Підмогильного, Миколи Вороного, які були не тільки письменниками та поета, а ще й майстерними перекладачами.

Однією із найвизначніших серед неокласиків та діячів «Розстріляного відродження» є постать Миколи Зерова. Майбутній творець народився у місті Зіньків на Полтавщині, у багатодітній родині. Його батько учителював та намагався дати своїм дітям гарну освіту; брати Миколи, один з яких відомий, як Михайло Орест, був поетом та перекладачем, а Дмитро Зеров працював та керував Інститутом ботаніки Академії наук УРСР. Сам же Микола Зеров навчався на історико-філологічному факультеті, писав сонети, і вже у 1924 році, під час учителювання у Баришівці виходить його перша збірка з перекладами римських поетів та власних сонетів під назвою «Камена». З 1926 року Зеров починає діяльність літературного критика, більше працює над перекладами та літературними дослідженнями. Того ж року радянська влада звинувачує неокласиків у антипролетарській діяльності, за рішення пленуму ЦК КП(б)У діяльність Миколи Зерова обмежується, у нього залишається тільки можливість продовжувати своє історико-філологічне дослідження. З 1930-го року починаються арешти та переслідування його товаришів, арештовують Максима Рильського, Володимира Винниченка називають «фашистським письменником»,

Пантелеймона Куліша «буржуазним націоналістом», а у 1933 році Микола Хвильовий скоює самогубство. Перекладачу повністю забороняють займатися творчістю, потім звільняють з університету, де він викладав, а у ніч з 27 на 28 квітня 1935 року його арештовують. Спочатку Миколу Зерова засуджують на 10 років до трудового табору, за станом здоров'я він не міг працювати лісорубом, тож відповідав за господарську службу. Після завершення роботи у нього з'являлася можливість таємно робити переклади та писати статті, однією із його найбільших праць став переклад «Енеїди» Вергілія, який, імовірно, був завершений, але не уцілів. Але вже 9-го жовтня 1937 року без причини справу Миколи Зерова було переглянуто, перекладача очікував розстріл – найвища міра покарання, яка відбулась 3-го листопада 1937 року, в урочищі Сандармох.

Микола Зеров був не єдиним, кого торкнулася смертельна рука тоталітарного режиму, він разом зі своїми побратимами, письменниками, поетами та перекладачами назавжди залишиться тією жертвою, що була покладена за відродження української самобутності, за можливість перекладати українською мову, писати про прекрасне та любити свою культуру.

Таким чином, соціокультурні та політичні умови, створені падінням одного режиму та встановленням іншого, створили складні умови для перекладацької діяльності. Репресії, заборона до друку перекладів тих творів, що не відповідали радянській ідеології, жорстока цензура – все це уповільнювало процес розвитку перекладу, як в цілому, так і у рамках української культури, не дивлячись на послаблення та можливості, що були на початку 20-х років. Соціокультурні та політичні чинники мають великий вплив на перекладацьку діяльність та на умови, у яких здійснюється переклад.

Література

1. Агеєва, Віра. Київські неокласики: як у Баришівці творили проєвропейську культуру [Електронний ресурс] / Віра Агеєва // BBC News України. – 29 травня 2018. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bbc.com/ukrainian/blogs-44242141>

2. Драй-Хмара, Михайло. «Лебеді» / «Літературний ярмарок»: журнал-альманах. – Харків. – Грудень 1928. – Ч. 1.
3. Коломієць Л. В. Український художній переклад та перекладачі 1920-30-х років: матеріали курсу «Історія перекладу»: навчальний посібник / Л. В. Коломієць. – Вінниця: Нова Книга, 2015. – С. 124-135.
4. Панченко, Володимир. «Сон далекої Еллади...» [Електронний ресурс] / Володимир Панченко // Тиждень.UA. – 6 липня 2014. – Режим доступу до ресурсу: <https://tyzhden.ua/History/113211>
5. Розстріляне відродження. Невідома історія письменників із розсекречених архівів КДБ [Електронний ресурс] // ТСН. UA. – 2015. – Режим доступу до ресурсу: <https://tsn.ua/special-projects/kdb/>
6. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Том 4. – 1973. – С. 768, Том 6. – 1975. – С. 196.

Зраїб К. А.

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна
Вороніна К. В., доц. кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша,
к. філол. н., ХНУ ім. В. Н. Каразіна

НЕПЕРЕКЛАДНІСТЬ АНГЛІЙСЬКОГО ГУМОРУ: ПРАВДА ЧИ МІФ?

Це дослідження присвячене такій цікавій і актуальній проблемі як перекладацьке відтворення засобів утворення комічного ефекту в літературі, зокрема, відтворення англійського гумору в чудовій повісті Джерома Клапки Джерома «Троє у човні, якщо не рахувати собаки». Наповнена іскристою іронією повість робить своєрідний виклик творчим здібностям перекладача художнього тексту.

Комічне як засіб сприйняття дійсності здавна існує в людській свідомості; це проявляється як в усній, так і в письмовій комунікації, тому утворення, вплив і особливості комічних ефектів фігурують у дослідженнях вчених різних наукових сфер. Вивченням комічного в різні часи займалися як закордонні, так і вітчизняні вчені. Ю. Б. Борев, Б. Дземіздок, М. М. Бахтін, А. Бергсон, В. Я. Пропп, Р. Ескарпі, С. Аттардо, А. Кестлер, В. Раскін та ін. зробили свій внесок у з'ясування специфіки цієї категорії.

У сучасному філософському словнику міститься найуживаніше в літературознавчих колах визначення терміну: «Комічне – це категорія естетики, що висміює історично зумовлену (повну чи часткову) невідповідність певного соціального явища, діяльності та поведінки людей, їхніх традицій і звичаїв об'єктивному плину речей та естетичному ідеалу прогресивних громадських сил» [8, с. 236].

У літературі комічне відіграє значну роль; прийоми стилістичного вираження комічного виникають по-різному і формуються, перш за все, за допомогою мовних засобів: «Комічне мистецтво має здатність знаходити комічний потенціал у загальноживаних та емоційних словах, а також у термінах, термінологічних словах і словосполученнях. При цьому важливою умовою появи в лексичних одиницях комічного забарвлення є комічне середовище, несподіваний зв'язок слова в тексті з іншими словами та виразами» [1, с. 314].

До засобів комічного слід, у першу чергу, віднести іронію, яка також відіграє роль самостійного стилістичного прийому, та її супутників – гумор і сарказм.

Іронія (грец. εἰρωνεία – удавання, насмішка) – різновид антифразу, троп, де з метою прихованого глузування чи для легкого добродушного жарту мовна одиниця з позитивно-стверджувальними (в широкому розумінні) значенням, конотацією або модальністю вживається з прямо протилежними характеристиками [7, с. 306]. Гумор – різновид комічного, зображення смішного в життєвих явищах і людських характерах. Гумор не заперечує об'єкта висміювання і цим відрізняється від сарказму, для якого характерне цілковите

заперечення та різке осміяння зображуваного [2]. Сарказм (від грец. *σαρκασμός*, буквально «розривати м'ясо») – найвищий ступінь іронії, зла й уїдлива насмішка, що нібито вириває зубами м'ясо [5].

Повість «Троє у човні» вважається взірцем англійського гумору, а провідним засобом, використаним Джеромом для втілення цього гумору у творі, є, звичайно, іронія, що виражена у повісті різноманітним такими художніми засобами виразності, як гіпербола, антитеза, порівняння, алюзія, персоніфікація, вставні конструкції тощо. Крім іронії твір буває легким і добросердним гумором та безпощадним уїдлигим сарказмом, час від часу бавить відверто гротескними, фантастичними подіями, а потім зненацька приголомшує похмурими епізодами викривального чорного гумору.

На сьогодні цей твір перекладено на безліч мов, зокрема, на японську, іврит, африкаанс, ірландську, португальську та навіть скоропис Пітмана¹ [6]. Тож, як перекладачам зі всього світу вдалося так добре відтворити у перекладі засоби комічного у такій особливій категорії, як англійський гумор, відомий нам своїми аристократичною ввічливістю, витонченим висміюванням і неперевершеною самоіронією?

По-перше, всі вищезазначені засоби в повісті виражаються зазвичай не на рівні фрази чи речення, а на рівні цілого вислову, що, у свою чергу, надає перекладачеві перевагу, адже чим жарт об'ємніший, тим легше його зрозуміти та відтворити у перекладі. Наприклад, у місці, де головні герої обговорювали те, як свіже річкове повітря сприяє гарному сну, *'Harris said he didn't think George ought to do anything that would have a tendency to make him sleepier than he always was, as it might be dangerous. He said he didn't very well understand how George was going to sleep any more than he did now, seeing that there were only twenty-four hours in each day, summer and winter alike; but thought that if he DID sleep any more he might just as well be dead, and so save his board and lodging.'* [9, с. 12] («Гарріс зауважив, що, на його думку, Джорджеві не слід вдаватися до будь-чого, що зробило б його сон міцнішим, ніж зазвичай. Це вже могло б бути децю небезпечним. Він додав, що,

¹ Скоропис Пітмана – система стенографії для англійської мови, створена англійцем сером А. Пітманом.

коли взяти до уваги те, що доба, як улітку, так і взимку має лише двадцять чотири години, він не дуже добре розуміє, як це Джордж збирається спати більше, ніж він це робить тепер. Та якщо він все ж таки СПАТИМЕ більше, то з таким самим успіхом він міг би й померти, ще й зекономити при цьому на харчах і витратах на житло») [3, с. 20]. У цьому уривку ми бачимо, як автор гіперболічно описує надмірну любов одного з товаришів до царства Морфея.

По-друге, хоч англійський гумор і характеризується тонкою іронією, вираженою здебільшого грою смислів та за допомогою інших лінгвістичних засобів, він базується на набагато більш глибокому підґрунті, а саме, на середньовічному, карнавальному сміху, про який писав М. М. Бахтін: сміх, направлений на вивільнення негативної енергії народу, психологічну розрядку, сміх ритуальний, що несе в собі практичну користь. Так, ті, здавалось би, суто лінгвістичні засоби, за допомогою яких у повісті виражений знаний англійський гумор, базуються на тому архетипному, народному, карнавальному минулому, що єднає нас усіх [4, с. 293–295]. У прикладі, де дядечко Поджер шукав пальто, на котрому в той самий момент сидів, безрезультатність пошуків порівнюється з фантасмагоричною, цілком карнавальною гіпотетичною ситуацією, у якій злощасне пальто шукала би кішка: *'Oh, you can give it up! I've found it myself now. Might just as well ask the cat to find anything as expect you people to find it.'* [9, с. 20] («Хто-небудь подасть його мені? – кричить він. – Я вже знайшов його без вас. Вас просити знайти що-небудь – це все одно, що просити зробити це кішку») [3, с. 30].

По-третє, історії, написані у позаминулому столітті, не бракує актуальності. Провідна тема повісті – спостереження за людською поведінкою та викриття вад людей, коли ті опиняються у незвичному для себе середовищі, а це стосується не тільки суто англійського менталітету – це про нас усіх; а тому, читаючи книгу, ми то тут, то там убачаємо знайомі комічні ситуації з повсякденного життя. Наприклад, кожен сучасний міський мешканець, що вперше відправляється в похід, повертається з історією про те, яким же невимовно складним завданням виявилось поставити намет, – подібна історія

трапилася і з героями повісті, коли вони вирішили, що легко зможуть, хвилин за десять, натягти парусину: *'We took up the hoops, and began to drop them into the sockets placed for them. You would not imagine this to be dangerous work; but, looking through back now, the wonder to me is that any of us are alive to tell the tale. They were not hoops, they were demons. First they would not fit into their sockets at all, and we had to jump on them, and kick them, and hammer at them with the boat-hook; and, when they were in, it turned out that they were the wrong hoops for those particular sockets, and they had to come out again.'* [9, с. 80] («Ми взяли дуги і почали вставляти їх у спеціально призначені для цього отвори. Ви навіть не можете собі уявити, яка це небезпечна робота. Оглядаючись назад, я дивуюсь, як ми залишилися живими і маємо змогу тепер про це розповідати. Це були не дуги — це були демони. Спочатку вони взагалі не хотіли триматися в тих отворах. Нам доводилось накидатись на них, товкти їх і грюкати по них багром. А коли їх уже було вставлено, виявилось, що ми їх переплутали, і нам довелося виймати їх знову») [3, с. 123]. А про те, як «чемно» водії поводять себе за рулем годі й говорити; хоча наприкінці ХІХ століття автотранспорт ще не встиг увійти в ужиток, ми бачимо, що поведінка водія судна не дуже-то й відрізняється від поведінки сучасного автоводія: *'The air of the river has a demoralizing effect upon one's temper, and this it is, I suppose, which causes even bargemen to be sometimes rude to one another, and to use language which, no doubt, in their calmer moments they regret.'* [9, с. 157] («Повітря на річці згубно впливає на характер людини, і мені здається, що саме через це інколи навіть човнярі доволі різко обходяться одне з одним і вдаються до таких слів, про які потім, у хвилини спокою, вони, поза всяким сумнівом, жалкують») [3, с. 237].

Отже, можна зробити висновок, що популярність веселої історії про пригоди трьох друзів і собаки Монморенсі, що подорожують Темзою у неангломовних лінгвокультурах пояснюється універсальним характером комічного, що дозволяє перекладачеві передати практично всі тонкощі комічних моментів у творі.

Література

1. Борев Ю. Б. Комическое и художественные средства его отражения. – Москва: Высшая школа, 1958. – С. 298-353.
2. Гумор. Бібліотека української літератури [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/teoriya-literaturi/2811-gumor>
3. Джером К. Дж. Троє у човні (якщо не рахувати собаки). Переклад з англійської: Олег Якушик. – Київ: Країна Мрій, 2011. – 250 с.
4. Рабкина Н. В., Комарова Д. О. Комическое в повести Дж. К. Джерома «Трое в лодке, не считая собаки»: карнавальный смех как основа английского юмора [Електронний ресурс] // Царскосельские чтения №XX. – С. 293-296. – Режим доступу до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/komicheskoe-v-povesti-dzh-k-dzheroma-troe-v-lodke-ne-schitaya-sobaki-karnavalnyu-smeh-kak-osnova-angliyskogo-yumora/viewer>
5. Словари, энциклопедии: Поэтический словарь Квятковского. Фундаментальная электронная библиотека «Русская литература и фольклор» [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://feb-web.ru/feb/kps/kps-abc/kps/kps-2525.htm>
6. Трое в лодке, не считая собаки: история создания и персонажи [Електронний ресурс]. – Википедия: свободная энциклопедия. – Режим доступу до ресурсу: https://ru.wikipedia.org/wiki/Трое_в_лодке,_не_считая_собаки
7. Українська мова: енциклопедія / ред.-упоряд.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко та ін. – 2-ге вид. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. – 824 с.
8. Философский словарь / под. ред. И. Т. Фролова. – 4-е изд. Москва: Политиздат, 1981. – 445 с.
9. Jerome K. J. *Three Men in a Boat and Three Men on the Bummel*. – Ware: Wordsworth Editions Ltd., 2012. – 346 p.

Косогор Б. Т.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Бовт А. Ю., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу,

к. пед. н. СХУ ім. В. Даля

ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД МІЖКУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТУ КОМУНІКАЦІЇ ТА ХАРАКТЕРНІ ДЛЯ НЬОГО ПРОБЛЕМИ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

З початку так званого «інформаційного вибуху» [3, с. 9] у двадцятому сторіччі, динаміка розвитку людства зростає у буквально геометричній прогресії. Тепер важко знайти сферу людської діяльності, якої б не торкнулася глобалізація. Економіка держав та окремих великих компаній вже не може повноцінно існувати без зв'язків та взаємодії із зовнішнім світом. Наука розвивається набагато швидше саме за умов наявності бази знань планетарного рівня. А соціальні, культурні та побутові аспекти суспільного життя вже неможливо уявити у первісному вигляді. За таких умов як ніколи гостро постає питання міжнародної комунікації. Очевидним наслідком цього стає різкий зріст попиту на перекладачів. Але мова йде не тільки про їхній кількісний склад, але й про якісний також. Перекладач як професія існує вже дуже давно, і є багато прикладів по-справжньому талановитих перекладів. Але новий час вимагає нової якості та масштабу роботи. Стало очевидно, що навчання перекладачів має бути системним і комплексним. Це призвело до створення стандартів «перекладацької компетентності». Термін «компетентність» трактується як здатність ефективно й творчо застосовувати знання та вміння в міжособистісних відносинах – ситуаціях, що передбачають взаємодію з іншими людьми в контексті професійної ситуації [4, с. 2].

Загалом Комісаров В.М. виділяє шість основних компонентів перекладацької компетенції: комунікативний, текстоутворюючий, професійно-технічний, прагматичний, стратегічний та морально-етичний [2, с. 170]. Але у цій

роботі ми розглянемо лише комунікативний компонент, що представлений, у свою чергу, лінгвокультурним, соціокультурним та міжкультурним субкомпонентами.

«Міжкультурна комунікація — це адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту, що належать до різних національних культур» [5]. Цей вид комунікації існує ще з часів, коли розрізнені соціально-племінні групи людей внаслідок міграційних або якихось інших процесів стикалися з іншими такими групами. Вони, частіше за все, мали не тільки різні мови, але й культуру та побут. Яскравим прикладом слугують взаємовідносини між Римською імперією та так званими варварськими племенами. Через деякий час етносам все ж таки вдалося освоїти базове семантичне навантаження слів. Проте, в основному, культурні розбіжності призводили до ускладнення комунікації та навіть створювали конфлікти. В наш же час ця проблема ще гостріша. Адже в сучасних умовах навіть звичайні процеси та речі мають досить складну структуру. Тому будь-які дрібні розбіжності та непорозуміння можуть призводити до серйозних економічних, політичних та інших наслідків. Отже, міжкультурна комунікація полягає у досягненні порозуміння між представниками різних культур. А головною проблемою у даному компоненті можна вважати проблему досягнення адекватності взаєморозуміння між комунікантами. Розв'язання проблеми полягає у розвитку в перекладача навичок розуміння та інтерпретації символічних знаків та особливостей соціального простору комунікантів [6].

Лінгвокультурний компонент можна сприймати як більш локальний прояв компонента міжкультурного. Вважається, що він є найголовнішим та найскладнішим у міжкультурному аспекті перекладу [6]. Найчастіше даний аспект зустрічається у ситуаціях, коли головну роль відіграє не лише семантика, а ще стилістика та емоційне забарвлення тексту, тобто у художніх творах. Усі стилістичні відтінки висловлювань, фразеологічні звороти та інші особливості мови оригіналу витікають безпосередньо з етно-суспільної культури мовця. Проблематика ж даного компоненту при перекладі багатозарова. По-перше, проблемою лінгвокультурного компоненту виступає те, що художні або будь-які

інші твори «вільного» характеру мовлення виступають джерелом чужого досвіду та культури, яка частіше за все не збігається з культурою перекладача. А для того, щоб цю проблему подолати, перекладач має вміти абстрагуватися та зосередитися на тексті оригіналу, орієнтуючись на культурний фон саме оригіналу, без фільтрів власної культури. По-друге, навіть якщо перекладач і зможе зрозуміти оригінал з його символами та стилістикою, це не значить, що простий читач, для якого, власне, і створюється переклад, зможе це зробити. Саме тому у деяких випадках чужість першотвору виступає скоріше як проблема, яку треба вирішити для досягнення адекватності перекладу [7, с. 1]. У таких випадках перекладач повинен вирішити, виходячи з тексту, чи потрібно зберігати чужість для читача, чи вилучити її частково, або взагалі повністю її позбутися. Прийняття такого рішення та подальший процес перекладу може залежати, наприклад, від «групи культурного неузгодження» за Р. Штольце. Усього існує три типи цієї групи:

1. Реальне неузгодження – культурна специфіка тексту оригіналу є невідомою в цільовій культурі.
2. Формальне неузгодження – культурна специфіка тексту оригіналу існує в цільовій культурі, хоча в іншому мовному втіленні.
3. Семантичне неузгодження – культурно специфічна конотація слів, які в перекладі могли б викликати інші чи, навіть, небажані асоціації [7, с. 7].

Відштовхуючись від цієї системи, перекладач буде обирати подальшу стратегію. Наприклад, при реальному неузгодженні можна залишити значення оригіналу, але надати пояснення у вигляді зноски, тощо. А при формальному неузгодженні варто підібрати еквівалент у мові перекладу, якщо такий є. Також існує ще ряд інших методів для подолання лінгвокультурного бар'єру, але конкретної формули досягненні адекватності не існує. Перекладач повинен мати гнучке мислення, щоб ефективно використовувати наявні інструменти адаптації.

Соціокультурний компонент також у багатьох випадках можна віднести до міжкультурного. Але, на відміну від лінгвокультурного (що більше стосується трансформації мовних одиниць), соціокультурний компонент включає і наявність загальних знань для більш точної передачі семантичного навантаження слів. Наприклад, раніше вважалося, що перекладач здатний без проблем розуміти текст

оригіналу з усіма символами та іншими неоднозначними моментами. Але згодом стало очевидно, що це не так, і проблема недостатньої кількості фонових поточних знань в перекладача загострилася. Розв'язання цієї проблеми полягає в отриманні різнобічних знань, а не лише тих, що стосуються власне перекладознавства. Соціокультурна компетенція складається з країнознавчої, лінгвокраїнознавчої та предметної субкомпетенцій [1]. Країнознавча складова охоплює вивчення культури, історії, політики, традицій та інших відомостей про країну, мова якої вивчається. Лінгвокраїнознавча субкомпетенція передбачає володіння особливостями поведінки носіїв мови в різних ситуаціях спілкування та може включати як прості побутові вислови та стійкі вирази, так і сленг та мову жестів. Предметна субкомпетенція являє собою отримання певного набору фонових знань у різних галузях - від уявлення про певні процеси до розуміння термінів. Ширша база знань виступає добрим підґрунтям для перекладацької діяльності, а дана компетенція у свою чергу включає системність у їх отриманні.

Після детального розгляду вищеописаного, ми дійшли висновків, що в умовах, які диктує сучасний рівень міжнародних комунікацій, процес перекладу повинен бути значно глибшим, ніж просто заміною лексичних одиниць однієї мови еквівалентами іншої. Важливо усвідомлювати, що у більшості випадків текст оригіналу знаходиться не у вакуумі, а діє у певному культурному полі, яке необхідно враховувати при перекладі. А для цього потрібно всебічно опанувати складові перекладацької компетентності.

Література

1. Ганічева Т. В. Соціокультурний компонент перекладацької компетенції. [Електронний ресурс] / Тетяна Василівна Ганічева // Видавництво СумДУ. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: <https://refdb.ru/look/3917767.html>.
2. Комісаров В. Н. Современное переводоведение: Учебное пособие / Вилен Наумович Комісаров. – Москва: ЭТС, 2002. – 420 с. – (ЭТС). – (УДК 81'25(07)).
3. Комісаров В. Н. Теоретические основы методики обучения переводу / Вилен Наумович Комісаров. – Москва: РЕМА, 1997. – 112 с. – (РЕМА).

4. Кузенко Г. М. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету / Галина Миколаївна Кузенко. // ISSN 2409-1154. – 2016. – №25. – С. 1.
5. Кучмій О. П. Міжкультурні комунікації // Українська дипломатична енциклопедія / Олена Петрівна Кучмій. – Київ: Знання України, 2004. – 812 с. – (ISBN; 966).
6. Штепуляк О. С. Міжкультурні аспекти перекладу та їх роль у фаховій підготовці майбутніх перекладачів / Олена Сергіївна Штепуляк. // «Молодий вчений». – 2016. – С. 4.
7. Якимчук А. П. Лінгвокультурна комунікація як випробовування для перекладача / А. П. Якимчук. // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – 2007. – С. 5.

Секція 4. Практичні питання галузевого перекладу

Дробина А. С.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Бовт А. Ю., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу,

к. пед. н. СНУ ім. В. Даля

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ АМЕРИКАНСЬКОГО МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ НА ПРИКЛАДІ ХУДОЖНІХ ФІЛЬМІВ ТА СЕРІАЛІВ

В сучасній філологічній науці існує чимало актуальних питань, одному з яких і присвячена подана робота – молодіжному американському сленгу.

І для початку визначимо, що під собою становить поняття «сленг». Сленг – це частина суто розмовної мови, що відрізняється від формальної та діалектичної мови. Як правило, сленг не використовується в офіційній розмовній і писемній мові. Він виникає при необхідності зробити мову більш невимушеною і грайливою, особливо у своїй компанії. Завдяки сленговим виразам в розмову вкрапляється частка гумору, грубості або шоку [5].

На нашу думку, вивчення особливостей перекладу американського молодіжного сленгу становить значний інтерес для перекладачів тому, що мова, як одна з найбільш динамічних систем, постійно розвивається, що призводить до виникнення у мовленні нових слів, виразів та скорочень. Ці процеси відбуваються настільки швидко, що нові мовні одиниці не встигають поширюватися за межі однієї мови, і через це перекладачам важко відразу зрозуміти сенс тексту оригіналу без певних знань або без можливості консультації з носієм мови, бажано з молодою людиною. Також швидкість набування мовою нових слів є причиною того, чому перекладачі не мають чіткої стратегії роботи зі сленгом. Вони лише розуміють, що перед ними стоїть завдання максимально передати експресивність та емоційність слів промовця.

Слід зазначити, що сленг кожної мови по-своєму складний для вивчення, але американський, на нашу думку, зрозуміти найважче, і на це є декілька причин:

1. Комуніканти прагнуть досягти невимушеного розуміння, установки на спілкування (фамільярність, інтимність і т. п.), невідповідність (спонтанність), відсутність детального продумування змісту розмови [1, с. 20].

2. Зазвичай студентів-іноземців навчають традиційної англійської мови, а не природному мовленню. Студенти вивчають ідеалізовану академічну мову і тому не в змозі виробити необхідні навички розуміння англійської мови, яку воничують під час спілкування з її носіями, зокрема, з американськими студентами [1].

3. Американці є певною мірою винахідниками сленгу, в яких багато хто з інших країн запозичує нові слова і вводить їх у свою мову. В Америці цей нетрадиційний стиль мовлення дуже поширений поміж як молодих так і дорослих, і через те, що його використовує так багато людей, у мові з'являється все більше нових слів, виразів, скорочень, які навіть не фіксуються у словниках.

Отже, якщо активно слідкувати за тенденціями розвитку американського молодіжного сленгу, то більш ймовірно, що перекладачу буде легше працювати при перекладі тексту оригіналу рідною або іншою іноземною мовою.

Зрозуміло, що без вживання сленгу в неформальному комунікативному середовищі ми отримуємо невиразну мову, позбавлену емоційних зворотів, образності та яскравості. А оскільки кожен учасник мови намагається більш емоційно і дотепно донести свою думку до співрозмовника, то він часом використовує знижені мовні одиниці [2].

Соціальні мережі, мас-медіа й молодіжні рухи відіграють головну роль у розвитку та поширенні сленгу як сучасного стилю комунікації або як відхилення від традиційної мови.

Другою за поширенням сферою, де ми можемо зустріти молодіжний сленг, є кінематограф. Тому в поданій роботі наведено приклади перекладу сленгу саме з американських фільмів та серіалів.

І першим серіалом, який ми розглянули як приклад у нашому дослідженні, став всесвітньовідомий серіал «Друзі» («Friends»), прем'єра якого відбулася у 1994 році.

У мові героїв неодноразово зустрічаються сленгові слова та вирази, які мають зовсім інший сенс, аніж той, який спадає на думку спершу. Наприклад, момент, коли Джо (один із персонажів серіалу) говорить: “Don't be a chicken”, це дослівно перекладається як «Не будь куркою!». Але, згідно зі сленгом воно означає «не будь боягузом», або «не бійся». Таким чином Джо підбадьорює свого друга Чендлера, використовуючи наведений сленговий вираз.

У мові персонажів серіалу «Друзі» можна почути вираз «to take credit for», який багатьма перекладається, як «брати відповідальність за», хоча, насправді, тут сенс глибший. Таку фразу американці використовують, якщо хочуть видати щось за своє або приписати собі заслуги. Наприклад, Моніка говорить про свого друга: «I take credit for Paul», що означає «Пол мені на все життя зобов'язаний» [3, с. 162].

Також серед багатьох американських фільмів ми обрали для свого аналізу гостросюжетний бойовик «Екстремали» (“Extreme ops”), який вийшов у прокат у 2002 році. Фільм сповнений сленгу через те, що головні герої в ньому – студенти, отже, у фільмі можна почути чимало слів та виразів, що насправді мають інший переклад, а не той, що можна зустріти у словниках чи почути від перекладачів, які на момент прем'єри фільму не знали їх точного значення. Наприклад:

Crisis – ідіотка

Lame – відстій

Do not start with me – не заводи мене

This is a best part – у цьому увесь кайф

Dude – чувак

Heartless bastard – виродок

It is going to be a crazy party. – Це буде відв'язно. [4].

Отже, завдяки вищезгаданим прикладам можна проаналізувати особливості перекладу американського сленгу. І, згадавши дати виходу серіалу та фільму,

також можна зробити висновок, що сленг розвивається достатньо швидко, і через це перекладачам важко відстежити еволюцію розвитку молодіжної мови. Цієї проблеми можна уникнути за умови, що перекладач або сам володіє сучасним американським сленгом, або ж він має знайомих носіїв мови, що можуть допомогти йому у розпізнаванні та розумінні сучасного молодіжного сленгу.

Література

1. Обедина Е. Ю. Стилистические особенности американського сленга в телесериале «Друзья» [Электронный ресурс] // Выпускная работа. Белгородский государственный университет, 2017. – С. 20. – Режим доступа до ресурсу: <https://nauchkor.ru/pubs/stilisticheskie-osobennosti-amerikanskogo-slenga-v-teleseriele-druzya-5b8882ae7966e1073081b735>
2. Адиярова З. Р. Стилистические особенности молодёжного сленга и некоторые различия между английским и американским языком [Электронный ресурс] // Научное исследование. – МБОУ «СОШ №31», – 2012. – Режим доступа до ресурсу: <https://nsportal.ru/ap/library/nauchno-tekhnicheskoe-tvorchestvo/2012/03/14/stilisticheskie-osobennosti-molodyozhnogo-slenga>
3. Обедина Е. Ю., Зимовец Н. В. Функционирование сленга в сериале “Friends” [Электронный ресурс] // Научный журнал «Дискурс». Филологические науки. Белгородский государственный национальный исследовательский университет, 2017. – С. 160-164. – Режим доступа до ресурсу: <https://docplayer.ru/56020241-Funkcionirovanie-slenga-v-seriale-friends-obedina-e-yu-zimovec-n-v.html>
4. Надёжин П. В. Функционирование сленга на материале художественных фильмов [Электронный ресурс] // Научное исследование, 2014. – Режим доступа до ресурсу: <https://nsportal.ru/ap/library/drugoe/2014/10/29/funktsionirovanie-slenga-na-materiale-khudozhestvennykh-filmov>
5. Сленг [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <https://termin.in.ua/slenh/>

Рубан А. Є.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Літвінова М. М., зав. кафедри германо-романської філології та перекладу,
к. філол. н., доцент СНУ ім. В. Даля

ТРУДНОЩІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ НА МАТЕРІАЛІ ІНТЕРАКТИВНОЇ КАРТИ «ДЕПАРТАМЕНТУ ЕКОНОМІКИ»

Основним завданням офіційно-ділового стилю (ОДС) сучасної англійської літературної мови є забезпечення повного та чіткого розуміння у сфері офіційно-ділових відносин. Ця сфера охоплює спілкування в державно-політичному, громадському й економічному житті, законодавстві, у сфері управління адміністративно-господарською діяльністю.

Ділова мова реалізується у вигляді письмових документів, побудованих за єдиними для кожного з їх жанрових різновидів правилами. Типи документів вирізняються специфікою свого змісту, форми, набором мовних засобів, що традиційно використовуються для передачі ділової інформації.

Заведено розрізняти такі підстили ОДС:

- законодавчий – використовується в законотворчій сфері, регламентує та обслуговує офіційно-ділові стосунки між приватними особами, між державою і приватними та службовими особами;
- дипломатичний – використовується у сфері міждержавних офіційно-ділових стосунків у галузі політики, економіки, культури;
- юридичний – використовується в юриспруденції (судочинство, дізнання, розслідування, арбітраж);
- адміністративно-канцелярський – використовується у професійно-виробничій сфері, правових відносинах [1].

Переклад документів офіційно-ділового стилю має відповідати певним вимогам:

1) ясність та точність (усі положення оригіналу повинні бути прописані в перекладі);

2) відповідність загальноприйнятим нормам офіційно-ділової документації, в межах якої здійснюється переклад:

– чітка структура, високий рівень стандартизації, певна будова параграфів, які необхідно повністю зберігати,

– відповідність функціональному стилю на всіх мовних рівнях (відсутність діалектизмів, жаргонізмів, просторічної лексики; синтаксичне оформлення) [2].

В будь-якій мові лексичне тісно пов'язане з граматичним, і спосіб передачі в перекладі певних граматичних форм і конструкцій часто залежить від їх лексичного наповнення. Через певні особливості англійської та української мов з'являються розбіжності, які призводять до лексичних і граматичних труднощів при перекладі офіційно-ділових текстів. Перекладач повинен застосовувати особливі прийоми та методи, щоб текст оригіналу при перекладі мав ознаки належності до певного функціонального стилю [3].

Переклад документів значно відрізняється від перекладу інших текстів, оскільки має безліч особливостей. Слід наголосити, що в офіційно-діловому мовленні, зазвичай не вживаються метафори, гіперболи, жаргонні слова. Діловий стиль характеризується значною стандартизацією й уніфікацією мови, вживанням сталих словосполучень, мовних кліше, застосуванням типових формул.

При перекладі існують певні труднощі, пов'язані насамперед з відсутністю в мові перекладу відповідників нових термінів, багатозначністю англійських і українських слів, особливостями словотвору і термінотворення в англійській та українській мовах та ін. [4].

Діловий стиль письма відрізняється консервативністю та відсутністю емоційності, що обов'язково необхідно враховувати при перекладі офіційних листів, довідок, договорів, законів тощо. Офіційно-діловий стиль вимагає точного та лаконічного викладу інформації. Тому під час перекладу можуть виникати

труднощі в правильності транслітерування власних назв, абревіатур, умовних знаків, термінів.

Під час проходження перекладацької практики у Департаменті міжнародної технічної допомоги, інноваційного розвитку та зовнішніх зносин Луганської обласної державної адміністрації, я здійснювала переклад Інтерактивної карти «Департаменту економіки» у форматі MS Excel. Текст документа належить до офіційно-ділового стилю (адміністративно-канцелярського підстилю економічного напрямку).

Під час письмового перекладу мені довелося використовувати прийом вибору варіантного відповідника згідно з контекстом. Інтерактивна карта містила багато власних назв, абревіатур, умовних знаків, акронімів. Тому мені необхідно було правильно застосовувати певні синтаксичні конструкції й повністю зберігати структуру оригінального документа.

Як відомо, обов'язковою умовою адекватного перекладу є вміння правильно аналізувати граматичну будову англomовних речень, правильно визначати граматичні складнощі перекладу й конструювати речення у перекладі відповідно до норм мови.

А тому, щоб детальніше передати інформацію та не втратити важливі дані, я використовувала такі прийоми:

- транслітерування, транскрипція: Наприклад: (*Мілуватка – Miluvatka, Містки – Mistky, Білокуракине- Bilokurakyne*).
- транскодування повної (вихідної) форми відповідного скорочення. Наприклад: *КОАТУ – COATU (Classification of objects of the administrative-territorial system of Ukraine), ЦНАП – ASC (Administrative Services Center), ЖКГ – HCS (Housing and communal services)*.
- застосовування відповідників: термінів й професіоналізмів відповідно до тематики й змісту документа (*export, contract, business, infrastructure, service, council, system; Освіта – Education; Будівництво та розміщення спортивної інфраструктури для занять фізичною культурою і спортом – Building and placing of sports infrastructure for physical education and sports, Водозабезпечення – Water*

Supply System; Будівництво підвідного водогону – Construction of inlet water supply, ЖКГ – Housing and communal services; Придбання вакуумної машини для очищення вигрібних ям та транспортування відходів до місця утилізації – Acquisition of a vacuum machine for cleaning the cesspools and transporting waste to the waste management site).

Перекладаючи офіційно-діловий документ, необхідно уважно дослідити, проаналізувати й правильно інтерпретувати текст. Стикаючись з термінологією, у процесі здійснення *перекладу* дуже *важливо* попередити помилки, що виникають через схожі слова та конструкції. Здійснюючи переклад текстів офіційно-ділового стилю, важливо виявляти, які конструкції вживаються найчастіше, та який спосіб передачі матеріалу слід застосовувати. До таких перекладацьких прийомів ми відносимо конкретизацію та генералізацію, перестановку, додавання або вилучення слова.

Підсумовуючи, можна узагальнити, що способи та прийоми адекватного перекладу документів різних підстилів офіційно-ділового стилю відіграють велику роль у формуванні міжнародних, громадських та адміністративних відносин у сучасному світі.

З урахуванням усіх вищезазначених особливостей ділового перекладу необхідно наголосити, що **готовий текст** повинен містити точні й лаконічні формулювання, передані без вираженої емоційності. До того ж інформація, викладена в оригінальному тексті, повинна залишатися правдивою, без скорочень і передана в повному обсязі.

Перекладач, який береться за переклад документів іноземною мовою, має чітко розуміти, що робота з таким матеріалом потребує кропіткої праці, знань, володіння іноземною мовою на досить високому рівні та компетентності у тій галузі, до якої належить текст оригіналу. Саме з урахуванням вище зазначеного можна уникнути грубих помилок і отримати якісний і адекватний переклад.

Література

1. Зубков М. Сучасне українське ділове мовлення / М. Зубко – Х.: Торсінг, 2001. – 384 с
2. Комиссаров В. Н. Лингвистика перевода / В. Н. Комиссаров. – М.: Междунар. отнош., 1980. – 166 с
3. Переклад офіційно-ділових текстів та документів [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://referat-ok.com.ua/movoznavstvo/pereklad-oficiino-dilovih-tekstiv-ta-dokumentiv>
4. Лексико-граматичні особливості перекладу англomовних громадсько-політичних текстів українською мовою [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: https://translate.ucoz.ua/publ/leksiko_gramatichni_osoblivosti_perekladu_anglomovnik_h_gromadsko_politichnikh_tekstiv_ukrajinskoju_movoju/1-1-0-1

Семянистий Д. В.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Літвінова М.М., зав. кафедри германо-романської філології та перекладу,
к. філол. н., доцент СНУ ім. В. Даля

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ОФІЦІЙНО-ДІЛОВОГО СТИЛЮ НА ОСНОВІ МАТЕРІАЛУ ГРАНТОВИХ ПРОПОЗИЦІЙ

У сучасному світі економічний і політичний розвиток займає все більшу роль у розвитку суспільства. В умовах швидко зростаючої глобалізації рівень міжнародних економічних відносин та зносин стабільно зростає. Їх мета полягає в обміні досвідом та налагодженні співпраці. Відомо, що одним з найголовніших інструментів підтримування міжнародної діяльності є офіційно-діловий стиль та його функціонал, який використовується в дипломатичній, управлінській, законодавчій, політичній та багатьох інших сферах людської діяльності [1].

Актуальність дослідження. Внаслідок всього вищезазначеного, поширюється попит на перекладацькі послуги, пов'язані з офіційно-діловим стилем. Разом з тим, що світ стає все більш взаємопов'язаним, спостерігається швидке зростання світового ринку перекладацьких послуг. За останні десять років ринок збільшився вдвічі, досягнувши 46,9 млрд. Доларів США у 2019 році [2].

Доходи грантів та фондів фінансування стабільно зростали протягом п'яти років та до 2019 року вони становили 141,4 млрд доларів США [3]. Таким чином, збільшується попит на грантові пропозиції та їх подальший переклад.

Мета дослідження – проаналізувати та узагальнити особливості офіційно-ділового стилю в грантових пропозиціях міжнародним фондам-донорам.

Офіційно-діловий стиль – це сукупність мовних засобів, призначених для регулювання ділових стосунків, спілкування на державно-політичному, громадському, економічному рівні, у законодавстві, сфері управління адміністративно-господарською діяльністю (офіційно-ділова мовна сфера).

Головними ознаками офіційно-ділового стилю є: послідовність і точність, документальність, об'єктивність, емоційно-експресивна нейтральність вислову.

В офіційно-діловому мовному стилі виділяють такі підстили:

1. Законодавчий – використовується в законотворчій сфері у вигляді Конституції, законів, указів, статутів, постанов тощо.
2. Дипломатичний – використовується у сфері міждержавних офіційно-ділових стосунків у вигляді договорів, конвенцій, протоколів, заяв тощо.
3. Юридичний – використовується в юриспруденції у вигляді актів, позовних заяв, протоколів, постанов, запитів, повідомлень тощо.
4. Адміністративно-канцелярський – використовується в професійно-виробничій сфері, правових взаєминах і діловодстві у вигляді офіційної кореспонденції, договорів, контрактів, заяв, автобіографій, доручень тощо [4].

Проаналізувавши грантові пропозиції [5; 6; 7; 8], можна припустити, що вони належать як до дипломатичного підстилю, бо їх мета – звернути увагу іноземних чи міжнародних донорських організацій і, внаслідок, отримати потенційну допомогу, так і адміністративно-канцелярського, бо грантові

пропозиції мають шаблонну та чітко регламентовану структуру викладу вузькоспеціалізованої інформації.

Основну увагу треба звернути на назву проекту, яка, згідно з характеристиками офіційно-ділового стилю, повинна бути точно сформульованою.

Розглянемо назву першої грантової пропозиції [5]: *«Впровадження Автоматизованої системи комерційного обліку енергії та потужності (АСКОЕ)»*. Назву самої системи необхідно перекласти повністю, причому якомога ближче до оригіналу. Таким чином, найпродуктивнішим методом перекладу у цьому випадку є дослівний переклад, бо це точно передає значення назви та не порушує норми мови перекладу. Більшою проблемою є переклад акроніму «АСКОЕ». Акронім – скорочення, фонетична структура якого збігається з фонетичною структурою загальноживаних слів. Для утворення акронімів використовують частини слів, що входять до складу початкових термінологічних слів. Оскільки у мові перекладу відсутнє відповідне скорочення, слід перекладати відповідною повною формою слова або словосполучення. Втім, для більш адекватного перекладу необхідно додати примітку перекладача. Отже, отримуємо: *«Implementation of the Automated System of Control and Metering of Energy resources (ASCME) (АСКОЕ Ukr.)»* [6].

Іншою проблемою є переклад назв організацій та установ [7]: ЛКСП «Лисичанськводоканал» МОС-1. Оптимальним варіантом є транслітерація, проте у мові перекладу відсутні еквіваленти для ЛКСП та МОС-1. Тому, при перекладі скорочення необхідно розшифрувати та перекласти ініціальним способом аббревіації (коли аббревіатура складається з початкових звуків або літер слів, що входять до словосполучення): *The Lysychansk municipal specialized enterprise (LMSE) “Lysychanskvodokanal” Urban water treatment facility (UWTF) №1* [8].

Розглянемо наступні приклади [5]: *«економічно правильного замовлення лімітів потужності виходячи з аналізу кількості спожитої електроенергії в години пік; визначення точок несанкціонованого доступу до джерел енергії; відпрацювання оптимального, економічно вигідного режиму включення-*

виключення енергоспоживачів; **забезпечення** оперативного контролю та управління споживанням енергоносіїв протягом доби». У цьому випадку неозначену форму дієслова у функції підмета на початку речення необхідно перекладати герундіальною конструкцією: «*cost-effective ordering of power limits based on the analysis of the amount of electricity consumed during peak hours; providing operational control and management of energy consumption during the day*». Проте іноді замість герундіальних конструкцій краще використовувати віддієслівний іменник: «*detection of unauthorized access points to energy sources; development of an optimal, economically advantageous power on/off mode of the energy consumers*» [6].

Висновки. Аналіз грантових пропозицій показав, що їм притаманні характеристики дипломатичного та адміністративно-канцелярського підстилів офіційно-ділового стилю. Аналіз перекладів показав, що при перекладі грантових пропозицій продуктивними методами перекладу виявилися переклад відповідною повною формою слова або словосполучення, ініціальна аббревіація та наступне розшифрування скорочень та герундіальні конструкції. Необхідно проводити подальші дослідження перекладів грантових пропозицій.

Література

1. Основні принципи перекладу текстів офіційно-ділового стилю з англійської та української мов – стаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/151955/150935>
2. Market size of the global language services industry from 2009 to 2021 – стаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.statista.com/statistics/257656/size-of-the-global-language-services-market/>
3. Donations, Grants & Endowment Industry in the US - Market Research Report – стаття [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.ibisworld.com/united-states/market-research-reports/donations-grants-endowment-industry/>

4. Офіційно-діловий стиль та його підстилі [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://dilomova.org.ua/?p=53>

5. Проектна пропозиція щодо залучення міжнародної технічної допомоги №1 – грантова пропозиція [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:

https://drive.google.com/open?id=1HmsTYWg_GHqwX4mOhHwuK8R2TbLza5in

6. Проектна пропозиція щодо залучення міжнародної технічної допомоги №1 – грантова пропозиція (переклад) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:

<https://drive.google.com/open?id=158VU3QRaKtch8u3eAxHbG6YfBRRTxwg9>

7. Проектна пропозиція щодо залучення міжнародної технічної допомоги №2 – грантова пропозиція [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:

<https://drive.google.com/open?id=1GxBSw10uLVrQeEYSfFKc5xFfaaQmkqTV>

8. Проектна пропозиція щодо залучення міжнародної технічної допомоги №2 – грантова пропозиція (переклад) [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://drive.google.com/open?id=1-EJV7NSeXf5HpoNgOXdTtOYfGMR2Jbv4>

Фоменко Ю. Р.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля

Ігошев К. М., викладач кафедри германо-романської філології

та перекладу СХУ ім. В. Даля

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТАЦІЇ ДЛЯ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ

Актуальність дослідження. Розв’язання проблеми перекладацької еквівалентності, відповідність змісту оригіналу та перекладу, адекватність, а

також способи передачі засобів мови, що виражають значення слів, – це одні з ключових питань сучасної теорії перекладу. В рамках цієї проблематики значний інтерес приділяється питанню перекладу україномовних юридичних документів англійською мовою.

Обов'язковою складовою зовнішньої діяльності будь-якої країни є імпорт та експорт товарів. Без проходження митного контролю та належного оформлення документації цей процес стає неможливим. Частіше за все в міжнародній комерційній практиці використовується інвойс – документ, де міститься перелік товарів і послуг, їх кількість та сума, яку покупець має сплатити [1, с. 96-97].

Так перелік документів, які підтверджують митну вартість товарів, визначений частиною другою статті 53 Митного кодексу України, серед яких рахунок-фактура (інвойс) або рахунок-проформа (якщо товар не є об'єктом купівлі-продажу) [3].

Актуальність дослідження полягає в необхідності дослідження доцільного використання мовних засобів та норм при перекладі нормативно-правових документів, суворому підборі лексичних та граматичних одиниць з урахуванням особливостей мовної культури, типу і механізму соціального кодування рідної (української) та іноземної (англійської) мови щодо перекладацьких стратегій при відтворенні змісту інвойсу.

Мета роботи – виявлення мовностилістичних особливостей інвойсу для подальшого його перекладу на українську мову. Для цього ми вбачаємо за необхідне провести аналіз цього юридичного документа на лексичному та синтаксичному рівнях в українській та англійській мовах.

Виклад основного матеріалу статті. Правові документи вимагають від перекладача не тільки відмінних знань лексичних та граматичних норм вихідної мови, але й обізнаності у юриспруденції, державному устрої країни, вживання спеціальних кліше та термінів.

Основною відмінністю інвойсу від інших юридичних документів є його мета, а саме: забезпечення проходження товаром митного контролю.

Інвойс як і всі інші юридичні документи має певні лінгвостилістичні особливості: клішованість, однозначність, аргументованість, термінологія, чітка структура, усталені звороти, нейтральність засобів вираження, певна стандартизація, відсутність авторських прийомів [2, с. 113].

Під час перекладу інвойсу треба звертати ретельну увагу на синтаксичні та лексичні мовні конструкції.

На лексичному рівні переважають [4, с. 457-477]:

- **скорочення:** Consignment No.– номер партій товару, GBP – фунт стерлінгів, VAT – індивідуальний податковий номер платника ПДВ, PID – особистий ідентифікаційний номер, FDA – реєстраційний номер FDA, DAP – доставляння до місця призначення, В/Л – коносамент, FMC – корпоративний номер FMC ;

- **терміни:** unit value – вартість одиниці продукції, total gross weight – вага бруто, contact name – ім'я контактної особи, No. of pieces – кількість пакування, commodity code – товарний код, type of movement – спосіб відправлення, forwarding agent – експедитор;

- **усталені вирази та кліше:** above information – зазначена вище інформація, the best of my knowledge – як мені відомо, covered by this document – зазначений у цьому документі, particulars furnished by shipper – інформація, яку заповнює вантажовідправник, levy duties on – обкладати митом, tax return – податкова декларація.

Також зазначаємо, що повністю відсутні тропи та будь-які інші стилістичні фігури. Лексичні форми слугують опорою для правової точності та виразності тексту.

На граматичному рівні домінують [5, с. 217-219]:

- **речення з іменним присудком:** **Full and accurate description** of the goods **is essential** for Customs and airline security purposes. – *З метою забезпечення безпеки при проходженні митного контролю та авіап перевезенні необхідно вказувати повний і точний опис товару. This quantity is not liable to duty – Така кількість не підлягає обкладанню митом та митними зборами.*

- **пасивні конструкції:** 5 copies of an invoice **are needed** for each consignment, each with an original signature. – *Для кожної партії товару потрібно 5 копії інвойсу з особистим підписом на кожному з них. А копію Prior Notice must be attached to the invoice before export. – Копію Попереднього повідомлення треба додавати до інвойсу перед експортом.*

- **дієприкметникові та дієприслівникові звороти:** according to the number of cases and weight as shown in the Bill of Lading. – *Згідно з кількістю місць та вагою, вказаними у коносаменті. Abiding by the taxation order. – дотримуючись податкового режиму.*

На граматичному рівні дієслова переважно вживаються у теперішньому часі, переважають дієслова недоконаного виду, тому що, як правило, мова йде про розвиток проблем та явищ. Переважає прямий порядок слів, складні, але не дуже великі за обсягом речення, чіткий розподіл на абзаци.

Висновки. Уніфікація, стандартизація, термінованість лексики, значення кожного елемента тексту, детальність є характерними для інвойсу. Стиль інвойсу не повинен відвертати увагу від головного змісту документу. Повна відсутність додаткових асоціацій, тільки усталені та загальноприйняті тлумачення, нейтральність викладу – ось ще кілька з головних стилістичних особливостей юридичного дискурсу.

Оскільки переклад будь-якого тексту будується з урахуванням мовностилістичних особливостей, культурної специфіки, механізму та типу соціального кодування рідної (української) та іноземної (англійської), юридичний переклад – це не створення ідентичних текстів, а відтворення правого призначення, впливу, змісту документів юридичної спрямованості. Таким чином, формування навичок письмового перекладу юридичного дискурсу дуже важливе для професійного фахового перекладу.

Література

1. Голєв Н. Д. Юридична мова: Навчальний посібник / Н. Д. Голєв. – К.:Наука, 2013. – 233 с.

2. Єфімов Л. П. Стилiстика англiйської мови i дискурсивний аналіз: Учбово-методичний посiбник / Л. П. Єфімов, О. А. Ясiнецька. – Вiнниця: НОВА КНИГА, 2004. – 240 с.
3. Митний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>
4. Памухина Л. Г. Русско-английский разговорник по внешнеэкономическим связям / Л. Г. Памухина. – Москва: Русский язык, 1993. – 654 с.
5. Черноватий Л. М. Переклад англiйськомовної юридичної лiтератури: Навчальний посiбник / Л. М. Черноватий, В. I. Карабан [та iн.]. – Вiнниця: Нова Книга, 2006. – 656 с. – (3-е видання, виправлене i доповнене).

Секція 5. Зарубіжна література і порівняльне літературознавство

Ворошилова М. А.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Афоніна І. Ю., доц. кафедри германо-романської філології та перекладу,
к. психол. н. СХУ ім. В. Даля

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ІНВЕРСІЇ В РОМАНІ В. С. МОЕМА «ВІЗЕРУНКОВИЙ ПОКРИВ» (W. S. MAUGHAM “THE PAINTED VEIL”)

Характерною рисою англомовного художнього твору є наявність як нейтральних, так і експресивних висловлювань. У художніх творах дуже велику роль виконує емоційність, а відтворення почуттів героїв реалізується за допомогою різноманітних художніх образів. Інверсія є одним з найбільш характерних засобів художнього стилю. Відхилення від звичайного порядку слів одразу привертає до себе увагу, отже виконує емоційно-експресивну функцію та характеризує образ.

Через неправильне розуміння чи прийняття інверсії за помилку читач може пропустити велику частину додаткової інформації про світогляд автора на певні проблеми у творі.

Актуальність даної роботи обумовлена необхідністю донесення важливості розуміння інверсії в тексті.

Мета – аналіз інвертованих речень та їх використання в англомовній художній літературі.

Виклад основного матеріалу статті. Порядок слів будь-якої мови є ключовим питанням її синтаксису. Він визначається цілою низкою чинників, але в першу чергу – будовою мови, її типологічними характеристиками, граматичними правилами та традиціями, функцією речення в тексті, а також певною мірою (залежно від типології мови) структурою актуального членування речення [4, с. 35].

Англійська мова є аналітичною, що зумовлює важливість збереження фіксованого порядку слів. Порушення усталеної послідовності членів речення, внаслідок якого певний елемент виділяється й набуває конотації емоційності або експресивності, називається інверсією. Також інверсія як стилістичний прийом – це один зі способів посилення прагматичного ефекту тексту, який використовується автором для організації тексту і належної передачі свого світосприйняття. Стилiстичне значення інверсії проявляється тим, що з порушенням традиційного порядку слів створюються додаткові смислові відтінки, йде посилення або ослаблення смислового навантаження виділеного члена пропозиції [2, с. 150-160].

Існує три основних типи інверсії: **граматична, стилістична та підсилювальна.**

Стилiстична інверсія «зумовлена навмисним порушенням прямого порядку членів речення з метою емоційного або смислового виділення певного елемента, зв'язування окремих частин складного речення та збереження тривалості думки» [2, с. 149]. **Грамаіічна інверсія** не надає реченню додаткового експресивного навантаження. Вона служить для формування деяких комунікативних типів речень [3, с. 185]. **Підсилювальна інверсія** не змінює грамаіічне значення конструкції, а лише акцентує увагу на певному моменті висловлювання.

В художньому тексті функції інверсії визначаються цілями автора. Серед численних функцій, які виконуються інверсією в реченні, слід виділити кілька ключових для художнього тексту. **Функції інверсії:** виділення певного слова, фрази в реченні й в загальному потоці тексту (функції рематизації та тематизації); підвищення інформативності всього висловлювання і всього тексту, що оточує це висловлювання, для залучення уваги (логіко-інформативна функція); посилення емпатичного наголосу на певній фразі, синтаксичній єдності (функція інтенсифікації/емоційна функція) [1, с. 184-189].

В художньому тексті автор за допомогою інверсії може передавати особливості характеру чи зовнішності героя, характер дії, яку виконує персонаж,

плинність часу, ступінь реакції героя чи його емоційний стан, відношення героя до чогось, унікальність ситуації в яку потрапляє герой. Інверсія також може бути використана для вираження розуміння ситуації героєм чи навпаки.

Однак у сучасній англійській мові, з'являється певна тенденція до експериментів з порядком слів. Це може навіть зробити повідомлення незрозумілим, бо можлива майже необмежена кількість перестановок членів речення. Інверсія як стилістичний засіб завжди вмотивована. Різні зміни порядку слів із метою покращення стилю здійснюються тільки в тих рамках, які не порушують адекватності вираження (або компонентів актуального членування речення) [4, с. 36]. Наприклад, в англійському тексті підмет може стояти після дієслова, але артикль і вказівний займенник повинні передувати тому іменнику, до якого вони відносяться. Така вимога щодо порядку слів зумовлена тим, що в англійській мові немає відмінкових закінчень, тому, наприклад, перестановка підмета й додатка змінює зміст речення, що майже неможливо в українській мові, де підмет і додаток мають різні відмінкові форми. Не можна поставити артикль після підмета або прямий додаток між дієсловом та іменником.

Особливістю стилю С. Моема письменника є підкреслення драматизму взаєностосунків і характерів. Він представляв читачеві своїх персонажів як звичайних людей – з усіма їх недоліками й перевагами, вадами та чеснотами. Завдяки цьому його твори насичені багатьма художніми засобами, а також інверсією, яка створює необхідний акцент на почуттях, зовнішності, характері героїв. В процесі аналізу інвертованих речень ми виділили наступні приклади:

<p>«<i>On her side</i> she set herself to cultivate the people who might be useful» [5, p. 16].</p>	<p>Підкреслення негативного ставлення автора до матері головної героїні. У романі ця жінка має тільки негативний опис, вона зла, жахлива та корислива, тому саме ці риси її характеру була підсилена завдяки інверсії.</p>
---	--

<p>«<i>On the walls</i> were engravings of scenes from the Bible and illustrated text» [5, p. 92].</p>	<p>Опис кімнати Вадінгтона, коли головна героїня, Кітті Фейн, завітала до нього. Увага зосереджена на розташуванні предметів в кімнаті, що підкреслює стійкість віри та релігійність героя.</p>
<p>«<i>A rosebud that is beginning to turn yellow at the edges of the petals</i> she was and then suddenly she was a rose in full bloom» [5, p. 119].</p>	<p>Інвертоване речення акцентує увагу на тому якою знедоленою та нещасливою почувалась себе Кітті у шлюбі.</p>
<p>«And then cry <i>a hoarse, abrupt</i> there was and they were separated...» [5, p. 76].</p>	<p>Це опис нічного кошмару Кітті. В цьому реченні інверсія підкреслює моторошність сновидіння.</p>
<p>«Of course she was not frightened of him; after all <i>what could he do</i>, she repeated to herself, but she could not quite allay her uneasiness» [5, p. 78].</p>	<p>Автор дав нам розуміння того, що хоч Кітті й не боялася свого чоловіка, та їй було не все одно якої він про неї думки. Інверсія передає почуття героїні, її внутрішній діалог, в якому видно її переживання за їх стосунки.</p>
<p>«<i>How worthless must she be</i> if she had given her heart so passionately to such a man because – because he had nice eyes and a good figure!» [5, p. 94].</p>	<p>Інверсія показує як прикро на душі Кітті та який розпач вона відчуває.</p>
<p>«<i>Couldn't have it been that afternoon</i> Walter» [5, p. 7].</p>	<p>Інвертоване речення вказує на сильне переживання головної героїні, з приводу того, чи</p>

	повернувся тоді її чоловік додому, чи дізнався він про її зраду.
« <i>Never</i> had she felt so light of heart and it seemed to her as though her body were a shell that lay at her feet and she pure spirit» [5, p. 76]. « <i>Never</i> had she cared for Walter and since she had loved Charlie Townsend it had irked and bored her to submit to her husband's caresses» [5, p. 74].	В цих двох реченнях інверсія підкреслює зміни в емоційному стані та житті героїні.
« <i>Frowsy</i> was the room into which he led her and the large wooden bed against the wall made her shudder» [5, p. 64]. « <i>Dreadfully sordid</i> is it – she thought the first time met him there»[5, p. 65].	В обох цих реченнях автор зробив наголос на описі кімнати, такої жахливої для Кітті.
« <i>What a fool</i> she had been!»[5, p. 94].	Інверсія підкреслює ступіть обурення Кітті на саму себе через необачність.
«She let no one see in her immediate circle, which to her was the world, <i>how mortified</i> was she by the frustration of her hopes» [5, p. 17]	Це опис місіс Гарстін. В цьому реченні за допомогою інверсії передано емоційний стан, та сильний характер матері Кітті.
«Kitty <i>in a panic</i> married Walter Fane» [5, p. 23]	Інверсія в цьому реченні дає зрозуміти яким необміркованим було рішення про одруження

Висновки. У ході аналізу інвертованих речень ми з'ясували, що інверсія використовується завжди з певною комунікативною метою, а саме: для виділення різних якостей героїв, для підкреслення та підсилення ставлення автора до героїв

твору, а також, щоб зробити вислів більш експресивним та емоційно значущим. Цей прийом часто використовують письменники. У переважній більшості речень, що покликані подати інформацію, ознайомити читача з подією чи характером персонажа застосовується інверсія, щоб викликати певні емоції, оцінку та наголосити на найважливішому.

Література

1. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка / И. Р. Гальперин. – М.: Издательство литературы на иностранных языках, 1958. – 462 с.
2. Мороховский А. Н. Стилистика английского языка / А. Н. Мороховский, О. П. Воробьева, Н. И. Лихошерст, З. В. Тимошенко. – К.: Вища школа, 1984. – 248 с.
3. Старшинова Е. К. Практическая грамматика английского языка / Е. К. Старшинова, М. А. Васильева, А. И. Шилюгина. – Москва.: Издательство Московского университета, 1970. – 215 с.
4. Шевченко О. Ф. О стилистических функциях словообразования / О. Ф. Шевченко // Исследования по романской и германской филологии. – К.: Вища школа, 1977. – 70 с.
5. Maugham W. S. The Painted Veil: The Book for Reading in English / W. S. Maugham. – SPb.: Anthology, CARO, 2008. – 256 p.

Ткачова О. С.

Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
Ігошев К. М., викладач кафедри германо-романської філології
та перекладу СНУ ім. В. Даля

ФІЛОСОФІЯ ДЕНДИЗМУ О. УАЙЛДА

**(Роман «Портрет Доріана Грея»: Доріан Грей та лорд Генрі Уоттон;
комедія «Ідеальний чоловік»: лорд Горінг)**

Наприкінці XIX століття в Англії почали проявлятися декадентські настрої. Характерними для того часу є естетські й натуралістичні напрямки (символісти, прерафаеліти, естети). Найбільш популярним напрямком у літературі того часу стає естетизм, у першу чергу завдячуючи найвідомішому представнику цього напрямку Оскару Уайльду.

Оскар Уайльд – одна з найбільш суперечливих постатей у світовій літературі, яка викликає постійну зацікавленість як до його власної творчості, так і до його особистого життя. На думку А. І. Тетельман, для цього письменника естетизм став бунтом проти вікторіанської моралі. Поза естета повинна була протистояти загальноприйнятим смакам, умовностям, і саме в цьому виражався своєрідний протест проти засилля практичності та здорового глузду [5]. Головний принцип естетизму: краса вища за мораль, мистецтво вище за реальність, а насолода – понад усе [6].

Естетизм дав новий поштовх для розквіту дендизму, що виник в Англії у XVIII – на початку XIX століття як реакція на зростання ролі в суспільному та культурному житті багатих буржуа. У цей час сформувався певний культурний канон дендизму, що полягав у поєднанні трьох чинників: мистецтва вдягатися, манери поведінки та особливої життєвої філософії. Починаючи з цього періоду з'являються роботи, у яких європейський дендизм XIX століття розглядається з точки зору філософії, історії, культурології, мистецтвознавства, соціології, психології, лінгвістики [1, с. 41].

Останнім часом посилюється інтерес до європейської декадентської культури кінця XIX століття. Можливо, така зацікавленість обумовлена тим, що ми знов знаходимося на межі століть і соціальні суперечності стали ще гострішими, або тим, що довгий час праці символістів, естетів та інших представників декадентських шкіл були заборонені.

Актуальність статті обумовлена розглядом аспектів філософії дендизму Оскара Уайльда в її розвитку від лорда Горінга (комедія «Ідеальний чоловік») до Доріана Грея й лорда Генрі («Портрет Доріана Грея»).

Дана робота присвячена аналізу концепції життєвої «філософії нереального» О. Уайльда на прикладах характерів його героїв-денді.

Виклад основного матеріалу. Виділяють три основні періоди розвитку європейського дендизму. Спочатку дендизм вважався феноменом модного товариства. Його першим класичним представником та прообразом всіх денді XIX століття був Джордж Брайен Брембель, фронт, законодавець мод та культурних вподобань для всієї Європи. Дендизм першого періоду реалізовувався на рівні соціальної практики, де основна увага приділялась стилістиці костюму, зовнішності й манерам. Літературний канон дендизму почав формуватися, коли почала виходити серія «модних романів», де головними героями були денді. Ці романи сприймалися як підручник зі світських манер і мали великий успіх.

Під впливом перекладів «модних романів» і англоманії європейський дендизм починає розвиватися у Франції. Його характерними рисами стають інтелектуальність, модернізм, раціональність. У денді з'являються риси божественного художника, а модель поведінки джентльмена внаслідок цього демократизується.

Третій період розвитку дендизму пов'язують з розвитком європейського декадансу. Літературний канон дендизму продовжують романи «Навпаки» Гюїсманса, «Портрет Доріана Грея» Оскара Уайльда, «Зулейка Добсон» Бірбома. У цих романах денді перетворюється на витонченого естета, який характеризується власною ідеологією, неприйняттям вульгарного, його особистість ретельно приховується за маскою. Оскар Уайльд зображує нам денді,

як культурно-аристократичну особистість, яка протиставляє себе суспільству завдяки своїй естетичній витонченості та винятковості [2]. Принципи та ідеї «філософії нереального» викладені письменником у його трактатах, листах, есе, але найбільше вони простежуються в образах його героїв-денді.

Денді присутні майже в кожному творі Уайльда. Автор наділяє своїх героїв чіткими характеристиками, висвітлюючи ту чи іншу грань дендизму, і те, як він це робить, дає можливість оцінити його ставлення до того чи іншого героя.

У цьому сенсі особливо цікавою є п'єса «Ідеальний чоловік». Філософ, близький друг подружжя Чілтернів, що ховається за маскою денді – саме в такому образі постає перед нами лорд Горінг. Марнотратник, гультай, улюбленець долі, який насолоджується розкішним життям, але ховається за рятівною маскою непроникності: «Мені подобається розмовляти ні про що... Це єдине, про що я хоч щось знаю» [8]. Про нього можна сказати, що він ідеальний денді від кінчиків пальців до бутоньєрки: «Йому тридцять чотири роки, але він завжди говорить, що менше. Абсолютно позбавлене виразу обличчя – маска вихованості. Розумний, але всіляко це приховує. Бездоганний денді, він найбільше боїться, як би його не запідозрили в сентиментальності. Життя для нього гра, і він у повній гармонії зі світом. Йому подобається бути незбагненим. Це неначе підносить його над оточенням» [8]. У п'єсі завдяки лорду Горінгу, його винахідливості та неординарності, розплутуються складні ситуації. У вирішальний момент «у нього виявляється філософ, що ховається під зовнішністю денді» [7, с. 598]. Але, якщо придивитись уважніше, здається, що автор ставиться до свого героя з гумором: «Входить лорд Горінг. Він у фракку, з бутоньєркою в петлиці, у циліндрі й білих рукавичках, на плечі накинутий плащ, у руках тростина в стилі Людовика XVI – не випущено жодного атрибуту сучасної моди. Вочевидь, він з нею найтіснішим чином пов'язаний, сам її створює і, таким чином, володарює над нею. В історії людської думки він перший філософ, що вміє добре одягатися» [8]. Спочатку перед нами типовий денді, але іронія останньої фрази автора зводить усе нанівець, тому більше впливає на читача.

У вуста лорда Горінга письменник вкладає цілий ряд власних афоризмів, якими сам не раз шокував своє оточення. Показовим у цьому сенсі є діалог з дворецьким, всі відповіді Горінга звучать наче завчені афоризми, пародійність яких нарастає з кожною реплікою: «Модно те, що ти носиш сам», «Так само як вульгарність – це всього лиш поведінка інших», «А неправда – правда інших», «Єдине можливе приємне оточення – ти сам», і нарешті «Любов до себе – це початок роману довжиною в життя» [8].

«Маніфест» дендизму перед дворецьким витриманий у кращих традиціях авторської самоіронії. Автор власноруч доводить ряд близьких йому ідей до рівня шаржу, але при цьому зберігає певну дистанцію від свого героя. Він, як дослідник, експериментує зі своїм улюбленцем-денді, випробовує його на міцність, як сторонній спостерігач очікує, чи вдасться залишитися Горінгу на висоті, як справжньому денді. І чи не лорд Горінг, дає відповіді своєму авторові, як діяти, коли ти й твої друзі опинилися в скрутному становищі? Може, варто відкинути маску та стати істинним джентльменом?

Тема денді, але не джентльмена розкривається в романі «Портрет Доріана Грея». Цей роман, безумовно, є блискучим зразком «модного роману», де головний герой – денді, витончений законодавець мод. Краса Доріана Грея, його захоплення екзотикою, дорогоцінними речами, прагнення знаходитися в їх оточенні та відчувати неабияку пристрасть до них – усе це відповідало образу денді – «золотого хлопчика». Розвиваючи сюжетну лінію роману, автор вводить ще одного персонажа-денді – досвідченого циніка лорда Генрі Уоттона. Основні герої роману: «Безіл Холлуорд – це я, яким я сам себе уявляю; лорд Генрі – це я, яким мене уявляє суспільство; Доріан – то яким я хотів би бути, можливо, в інші часи» [2, с. 280].

Доріан Грей – ідеальний денді: його зовнішній вигляд, поведінка, одяг кидають виклик суспільству. Перебуваючи під впливом «отруйної» книги, яку колись подарував йому лорд Генрі, в Доріані пробуджується цікавість до життя. Жага до задоволень ставала тим гостріше, чим старанніше Доріан задовольняв її. Але збагнувши суть, вгамувавши свою допитливість, Доріан відрікався від них.

У романі «Портрет Доріана Грея» знайшли відбиття всі філософські погляди О. Уайльда про дендизм, мистецтво й гедонізм. Генрі Уоттон, який був зліпком смаків, манер і переконань самого Уайльда, є духовним лідером – гуру дендизму в романі. Лорд Генрі належить до критиків-естетів, adeptів мистецтва. Цей витончений естет проголошує маніфест творчого гедонізму, що прославляє радість від фізичного задоволення найвищим благом і умовою щастя, стає для Уайльда новим денді.

Свої філософські ідеї лорд Генрі втілює в Доріані Греї, тим самим розбещуючи його. А під впливом «отруйної книги», яку він дарує Грею, герой починає вважати, що «мистецтво вище за життя». Ідея «вседозволеності» настільки поглинає його, що він здатний навіть на злочин – вбивство Безіла Холлуорда. Його схильність до мистецтва та несприйняття звичайного життя та людських почуттів веде до жорстокості, руйнування власної душі.

Висновки. У своїх творах Оскар Уайльд, розвиваючи філософію дендизму, показує еволюцію від класичного денді в образі лорда Горінга до «абсолютного денді» Доріана Грея. У своїх прагненнях до насолоди, отримання від життя всього можливого і неможливого він втрачає найдорогоцінніше – свою душу, свою людяність. Водночас ми бачимо, як Генрі Уоттон у своєму бажанні експериментувати з людськими душами стає байдужим до їхньої подальшої долі. Отже, ми розуміємо, що «філософія нереального» може мати руйнівну силу.

Роман «Портрет Доріана Грея» часто звинувачували в аморальності, на що його автор відповідав, що сам твір зосереджує увагу на неможливості безкарного вбивства власної совісті.

Література

1. Безугла Р. І. Дендизм як культ візуальної демонстративності та підґрунтя «гламурної філософії» / Р. І. Безугла // Культура і сучасність. – 2017. – №2. – С. 40-45.
2. Вайнштейн О. Б. Денди: мода, література, стиль життя / О. Б. Вайнштейн. – М.: Новое литературное обозрение, 2005. – 640 с.

3. Валова О. М. «Философия дендизма» в комедиях Оскара Уайльда [Электронный ресурс] / О. М. Валова. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: <https://cyberleninka.ru/article/n/filosofiya-dendizma-v-komediayah-oskara-uaylda>
4. Консон Г. Р. Лорд Генри Уоттон - скрытый дьявол в романе О. Уайльда «Портрет Дориана Грея» / Г. Р. Консон. // Филология: научные исследования. – 2014. – №3. – С. 227-237.
5. Тетельман А. И. Взаимодействие жанров в творчестве Оскара Уайльда: дис. канд. филол. наук / А. И. Тетельман. – Казань, 2007. – 184 с.
6. Тумбина О. В. Контраст и парадокс в повествовательной прозе Оскара Уайльда (К характеристике творческого метода писателя): дис. канд. филол. наук / О. В. Тумбина. – СПб., 2004. – 191 с.
7. Уайльд О. Малое собрание сочинений / Оскар Уайльд; пер. с англ. М. Абкиной, Д. Аграчева, К. Бальмонта и др. – СПб.: Азбука, Азбука-Аттикус, 2017. – 832 с.
8. Wilde O. An ideal husband [Электронный ресурс] / O. Wilde – Режим доступа до ресурсу: <https://www.gutenberg.org/files/885/885-h/885-h.htm>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Ворон Александра Олександрівна – студентка 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Ворошилова Маргарита Андріївна – студентка 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Дорошенко Максим Олександрович – студент 1 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Дробина Анастасія Сергіївна – студентка 1 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Бовт Альона Юріївна – к. пед. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Зайкова Варвара Анатоліївна – студентка 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Рудницька Наталія Миколаївна – к. філол. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Зраїб Карина Арафат – магістрантка Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Науковий керівник: Вороніна Камілла Владиславівна – к. філол. н., доцент кафедри перекладознавства імені Миколи Лукаша ХНУ ім. В. Н. Каразіна.

Коваленко Анна Сергіївна – студентка 1 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Косогор Богдан Тарасович – студент 1 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Бовт Альона Юріївна – к. пед. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Поджара Єлизавета Володимирівна – студентка 1 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Афоніна Ірина Юріївна – к. псих. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Полчанов Микита Дмитрович – студент 2 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Бовт Альона Юріївна – к. пед. н., доцент кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Рубан Аліна Євгеніївна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Літвінова Марина Михайлівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Семянистий Дмитро В'ячеславович – студент 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Літвінова Марина Михайлівна – к. філол. н., доцент, завідувач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Ткачова Олександра Сергіївна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Фоменко Юлія Романівна – студентка 3 курсу Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля. Науковий керівник: Ігошев Кирило Михайлович – викладач кафедри германо-романської філології та перекладу СНУ ім. В. Даля.

Наукове видання

ЗБІРКА МАТЕРІАЛІВ
ІІІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
«МОВА І СВІТ: ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА»

Укладач: ІГОШЕВ Кирило Михайлович

Оригінал-макет

К. М. Ігошев

Підписано до друку _____.

Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір типогр. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Умов. друк. арк. _____. Обл.-вид. арк._____.

Тираж ____ екз. Вид. № _____. Замов. № _____. Ціна договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля

Адреса видавництва: м. Северодонецьк, просп. Центральний, 59а

Телефон: +38 (050) 218 04 78, факс (064 52) 4 03 42

e-mail: vidavnictvosnu.ua@gmail.com